HVAD HAR BETYDNING FOR GYMNASIEELEVERS UDDANNELSESVALG?

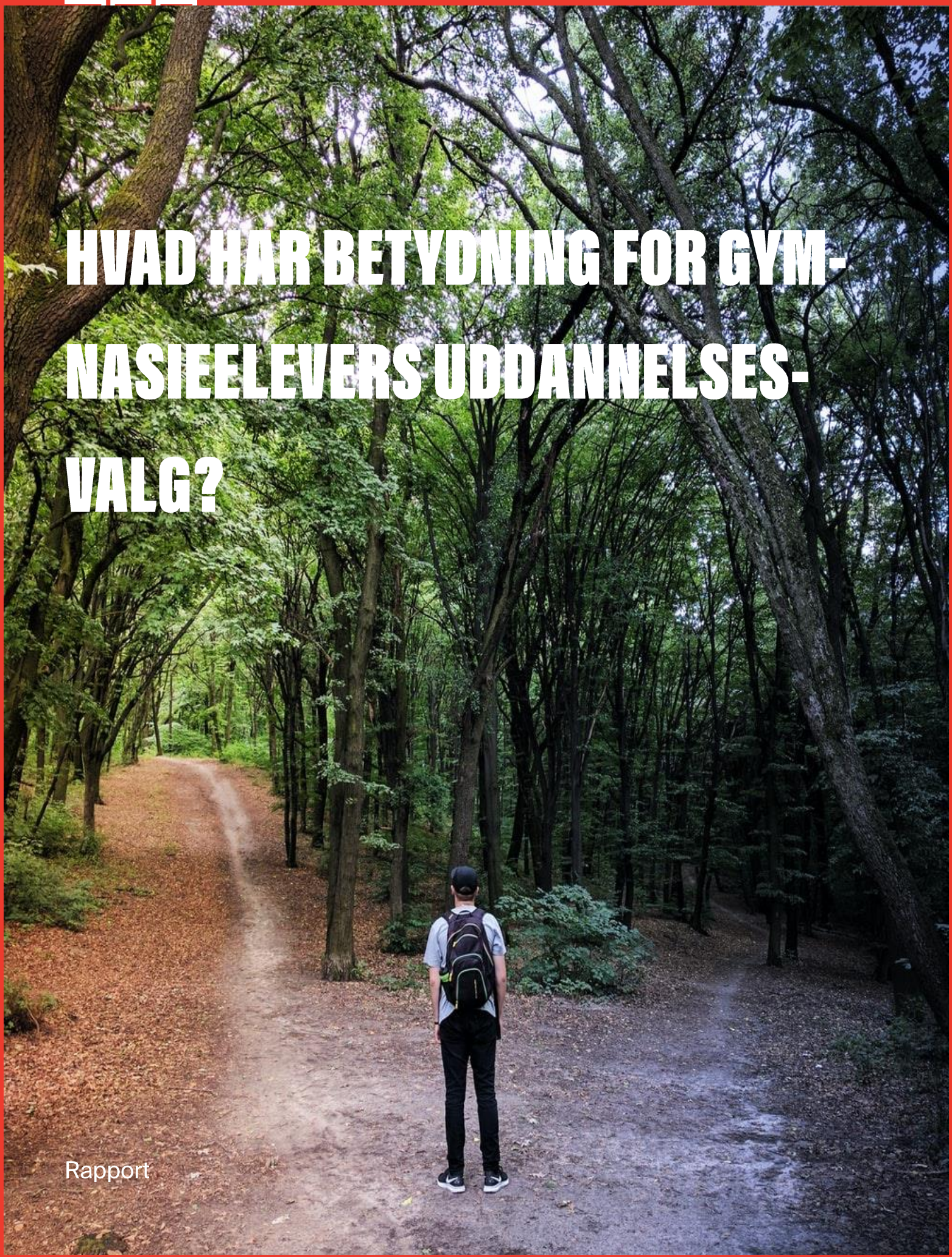

Rapport

Denne rapport er udarbejdet af Tænketanken DEA med bidrag fra Epinion og eVidenCenter.

Udarbejdet af:

Lukas Hidan, seniorøkonom
Mads Fjord Jørgensen, programleder
Emma Wæge, konsulent

Udgivet juli 2022

Tænketanken DEA
Fiolstræde 44
1171 København K
www.dea.nu

Indhold

Baggrund 6

Hovedresultater 8

Implikationer 10

Hvad har betydning for elevernes uddannelsesvalg? 13

Hvad har vi gjort? 13

Løn og interesse 14

Uddannelsesby 15

Socialt studiemiljø, karakterer og undervisningstimer 16

Praktik, kønsfordeling og dimittendledighed 17

Hvad kan ændre elevernes valg? 20

Hvad har vi gjort? 20

Undervisningstimer 21

Socialt studiemiljø 22

Kønsfordeling på studiet 23

Regression 24

Hvad kendetegner stikprøven? 28

Erhvervsuddannelse 30

Litteratur 35

Appendiks 37

Figurer og tabeller 40

Interaktion med karaktergennemsnit 41

Conjointfigurer, som er opdelt på underkategorier 41

01

Baggrund

Baggrund

I en tid med mangel på arbejdskraft inden for stort set alle brancher er det afgørende, at flest muligt påbegynder en uddannelse, som understøtter faglig interesse, forudsætninger og øvrige præferencer ifm. studie og efterfølgende arbejdsliv, da det har betydning for gennemførelsen (EVA 2019). Dette gælder også på de videregående uddannelser, hvor der i dag er et relativt stort frafald på ca. en tredjedel blandt de optagne (EVA 2021a). Et mindre frafald kan være til gavn for både den enkelte studerende og samfundsøkonomien. Når vi ved, at begrundelser for valg af studie hænger sammen med frafald, er det perspektivrigt at undersøge nærmere, hvad der har betydning for studievalg (EVA 2019).

Vidensgrundlaget er spinkelt ift., hvad der driver studiesøgendes valg af videregående uddannelse. Den eksisterende viden har ofte vanskeligt ved at forklare, hvad der driver studiesøgendes valg, og hvad der påvirker søgemønstre. Én af årsagerne er, at den eksisterende viden især er baseret på studievalgsundersøgelser, eksempelvis EVAs analyse af studievalgsbegrundelserne (EVA 2021). Her bliver nyoptagne studerende spurgt om, hvad der ligger til grund for deres uddannelsesvalg. Denne form for selvrapportering kan være udfordret af bl.a. 'social desirability bias' (Rosenfeld et al. 2016), der dækker over tilbøjeligheden til igennem sin svartilkendegivelse at stille sig i et (mere) positivt lys. Derudover gives besvarelsen, efter at ansøgerne er blevet optaget på en uddannelse. Forskydningen mellem valget og svartidspunktet kan åbne for nye refleksioner, men svarene kan dog også være påvirket af efterrationaliseringer. Derfor kan det være perspektivrigt at afprøve nye typer af undersøgelser for at supplere den eksisterende vidensbase.

Denne analyse har til formål at supplere den viden, der er indsamlet blandt allerede optagne studerende, ved at undersøge, hvad der har betydning for studiesøgendes uddannelsesvalg blandt potentielt kommende studieansøgere. Respondenterne bliver i to forskellige surveyeksperimenter stillet overfor fiktive, men dog realistiske valgsituationer. I surveyeksperimentet er fokus på, hvordan respondenterne handler i bestemte situationer. Det gør dem mindre sårbare overfor social desirability-effekten. I det ene eksperiment stiller vi respondenterne overfor et valg mellem to unavngivne uddannelsesprofiler beskrevet ved ti parametre som fx løn, uddannelsesby og ledighed. I det andet eksperiment undersøger vi, om vi ved at kvalificere de studiesøgendes viden om uddannelserne kan ændre deres tilbøjelighed til at søge dem.

Respondenterne er elever på studieforberedende gymnasiale uddannelser (STX, HTX, HHX, EUX og HF) på andet eller tredje år. Godt fire ud af fem forventes at fortsætte på en videregående uddannelse, og af disse står flertallet foran at skulle vælge en uddannelsesretning inden for to år efter endt gymnasial uddannelse (Rigsrevisionen 2021).

Resultaterne fra analysen kan bl.a. være med til at informere samfundsdebatten om unges uddannelsesvalg, herunder hvad de studiesøgende orienterer sig efter. Resultaterne kan indgå i arbejdet med at klæde kommende studiesøgende på med relevant information, så de kan træffe et mere oplyst studievalg. Desuden kan resultaterne anvendes til at pege på, hvad man kan gøre for at understøtte en øget søgning mod samfundskritiske uddannelser.

02

Hovedresultater

Hovedresultater

- Løn, interesse for uddannelsen og uddannelsesbyens størrelse er de faktorer, som betyder mest, når gymnasieeleverne bliver stillet overfor en hypotetisk valgsituation ift. videregående uddannelse. Dernæst kommer det sociale studiemiljø. Disse fire faktorer påvirker sandsynligheden for at vælge en uddannelse i positiv forstand, forstået som, at jo højere løn eller større uddannelsesby, desto større sandsynlighed for, at eleverne vælger en given uddannelse.

- Der er en negativ sammenhæng mellem antallet af ugentlige undervisningstimer og valg af uddannelse. Fx fravælger eleverne uddannelser med 20 undervisningstimer om ugen, mens de tilvælger uddannelser med 5 eller 12 undervisningstimer om ugen.

- Praktikmuligheder, kønsfordeling og forventet ledighed efter endt studie har begrænset betydning, når eleverne skal vælge videregående uddannelse.

- De medstuderendes karaktergennemsnit på en videregående uddannelse påvirker eleverne forskelligt alt efter deres egne gymnasiekarakterer. Elever med lavere gymnasiekarakterer fravælger uddannelser med et højt karaktergennemsnit blandt de studerende. Omvendt fravælger elever med et højt karaktergennemsnit fra gymnasiet uddannelser, hvor karaktergennemsnittet blandt de studerende er lavt.

- Der er ikke noget, der tyder på, at elever med et højt karaktergennemsnit fra gymnasiet tilvælger uddannelser alene på baggrund af et højt karaktergennemsnit blandt de medstuderende.

- Vores resultater tyder på, at elevernes uddannelsesvalg ikke bliver påvirket, når de får den korrekte information om løn, karaktergennemsnit blandt de studerende på uddannelsen, samt hvor stor en andel af uddannelsen der består af obligatorisk praktik. Information om undervisningstimer, socialt studiemiljø og kønsfordeling kan imidlertid påvirke elevernes uddannelsesvalg ganske lidt.

03

Implikationer

Implikationer

En tidligere undersøgelse fra EVA peger på, at interesse er den vigtigste bevæggrund for valg af videregående uddannelse (EVA 2021). Løn ligger derimod langt nede på listen over bevæggrunde for studievalg, når man spørger studerende, som har fået tilbudt en studieplads, hvorfor de har valgt en bestemt uddannelse. Men hvis vi sætter de unge, der står foran at skulle vælge en videregående uddannelse i en hypotetisk valgsituation, viser det sig dog, at løn er mindst lige så vigtig som faglig interesse for valget af videregående uddannelse. Derfor kan udsigten til størrelsen på lønningsposen ikke afskrives som forklaring på, hvorfor nogle uddannelser bliver oplevet som mere eller mindre attraktive fra de *studiesøgendes* perspektiv.

I den offentlige samtale bliver uddannelsers værdi ofte debatteret ud fra spørgsmål om sandsynlighed for ledighed og anvendte ressourcer, fx målt på antal undervisningstimer. Vores analyse peger på, at dimittendledighed ikke har stor betydning for de studiesøgendes valg, og at færre undervisningstimer faktisk gør en uddannelsen mere attraktiv. Derfor skal man måske være påpasselig med at anvende sektorlogikker, når man forsøger at forstå de unges valgpræferencer.

Det er imidlertid vigtigt at være opmærksom på, at vores resultater skal forstås i den kontekst, de er skabt. Når vores eksperiment fx peger på, at flere undervisningstimer medfører en mindre sandsynlighed for at vælge en uddannelse til, så kan det hænge sammen med, at gymnasieeleverne er studietrætte og oplever udsigten til få undervisningstimer på en videregående uddannelse som noget attraktivt. Det er ikke det samme som, at det også er attraktivt, når de påbegynder uddannelsen, og få undervisningstimer indebærer en forventning om mange timers selvstændig forberedelse og mindre struktur.

På samme måde er det også vigtigt at være opmærksom på, at gymnasieeleverne måske ikke forstår eller kan sætte sig ind i, om de ledighedsniveauer, vi anvender i eksperimentet, er høje eller ej. Og dette kan medføre, at en høj dimittendledighed ikke i sig selv virker afskrækkende. Fx svarer de studerende selv i andre analyser, at fx beskæftigelsesmuligheder er blandt de vigtigste opmærksomhedspunkter, når de vælger uddannelse (Uddannelses- og Forskningsministeriet 2020).

I september 2020 evaluerede Uddannelses- og Forskningsministeriet optagelsessystemet. Evalueringen viste bl.a., at uddannelser med en høj grænsekvotient er attraktive alene pga. den høje grænsekvotient. På en regeringskonference i august 2021 gav statsminister Mette Frederiksen udtryk for, at hun så det som en prioritet at stoppe uddannelsessnobberi (Berlingske 2021). Det politiske fokus på sammenhængen mellem karakterer og uddannelsesvalg, som bl.a. fremgår af udspillet til et nyt optagelsessystem, har medvirket til en debat om, hvorvidt vi har bygget et samfund og et uddannelsessystem kendetegnet ved, at nogle uddannelser opfattes som ”finere” end andre (Regeringen 2022).

Vores analyse viser imidlertid, at gymnasieelever med høje karaktergennemsnit ikke tilvælger uddannelser på baggrund af høje karakterer. Gymnasieelever med høje karaktergennemsnit vælger nemlig uddannelser med lave karaktergennemsnit fra, men skelner fx ikke mellem uddannelser med hhv. 8 og 11 i karaktergennemsnit. Elever med lave karaktergennemsnit fravælger samtidig uddannelser med en høj grænsekvotient, hvilket kan forstås som en realisme i deres søgemønstre: De søger uddannelse ud fra, hvilke uddannelser de har en realistisk mulighed for at blive optaget på. Det støtter op om resultaterne fra EVAs analyse af studievalgsbegrundelserne, hvor få angiver, at de udnytter deres karaktergennemsnit til at komme ind på en uddannelse, som ikke alle kan blive optaget på (EVA 2021).

I juni 2021 indgik et bredt politisk flertal en politisk aftale om rammerne for flere og bedre uddannelsesmuligheder i hele Danmark. Aftalen medfører, at de videregående uddannelsesinstitutioner beliggende i de fire store uddannelsesbyer – København, Aarhus, Aalborg og Odense – skal udflytte uddannelsespladser eller reducere optaget af studerende. Dette er i modstrid med de kommende studerendes ønsker: Vores resultater peger på, at de unge i høj grad vælger uddannelse efter uddannelsesbyens størrelse. Når uddannelsen ligger i en af de fire store uddannelsesbyer, vil sandsynligheden for tilvalg derfor være størst. Og det gælder, uanset om de unge kommer fra en gymnasial uddannelse, som ligger i eller uden for de fire store byer. Samtidig har vi tidligere vist, at studerende, som er optaget på en lavere ansøgningsprioritet, har større frafald (DEA 2021). Udflytning af studiepladser fra de større byer kan derfor give udfordringer med at fylde studiepladserne uden for byerne eller medføre, at flere unge falder fra, fordi flere studerende nu ikke kan komme ind på den ønskede uddannelse i den ønskede by længere. Modsat kan det give anledning til, at man på de mindre udbud arbejder med de øvrige parametre, som vi finder, betyder noget for, om gymnasieeleverne finder en uddannelse attraktiv, fx et godt socialt miljø.

I vores informationseksperiment viser det sig, at det er meget begrænset, hvor meget vi kan ændre gymnasieelevernes valg af videregående uddannelse ved at give dem informationer om uddannelserne. Ifølge vores resultater er information i sig selv ikke nok til at påvirke de unge, hvis de præsenteres i en uforpligtende, kortvarig kontekst, som er tilfældet i vores eksperiment. Igen gør vi opmærksom på, at vores resultater skal forstås i den kontekst, de er skabt, og at vores fund ikke nødvendigvis betyder, at en informationsindsats ikke kan være meningsfuld, hvis den foregår mere forpligtende og over længere tid.

Samlet set bidrager denne analyse med nye perspektiver på, hvad der har betydning for uddannelsesvalget. Analysens eksperimentelle tilgang giver andre perspektiver sammenlignet med selvrapportering efter studieoptag. En af styrkerne ved selvrapportering er, at metoden giver mulighed for at spørge ind til mere kvalitative karakteristika ved en uddannelse. Det kunne fx være muligheden for at blive dannet og vidende igennem uddannelsen, og hvorvidt den opleves at give adgang til et meningsfuldt job. Den eksperimenterende tilgang kan i højere grad bidrage med viden om betydningen af mere objektive karakteristika ved en uddannelse som fx efterfølgende løn og karaktergennemsnit blandt de medstuderende. Tidspunktet for besvarelserne er også forskellige, hvor vi undersøger potentielt kommende studieansøgeres præferencer, mens studievalgsundersøgelser undersøger bevæggrunde for ansøgere, efter at de har valgt. Det kunne være interessant at se, hvordan de præferencer, vi finder i vores analyse, omsætter sig i ansøgernes efterfølgende bevæggrunde for valg af uddannelse. Flere tilgange til det komplekse spørgsmål om studiesøgendes præferencer kan således åbne op for ny viden om, hvad der driver studievalg.

04

Hvad har betydning for elevernes uddannelsesvalg?

Hvad har betydning for elevernes uddannelsesvalg?

I dette kapitel undersøger vi, hvad der har betydning for valg af videregående uddannelse for elever på andet eller tredje år af en studieforberedende gymnasial uddannelse. Konkret ser vi på, hvordan forskellige faktorer som fx forventet lønniveau ti år efter endt uddannelse eller kønssammensætning på studiet, påvirker elevernes interesse for en unavngiven uddannelse. Dette er undersøgt ved et såkaldt conjointeksperiment, hvor eleverne bliver sat i en fiktiv, men realistisk valgsituation.

Hvad har vi gjort?

Et conjointeksperiment er grundlæggende et eksperiment, hvor man kan undersøge, hvordan flere forskellige faktorer påvirker præferencer, ofte ifm. et valg (Hainmueller et al. 2014). Dette er relevant i et uddannelsesvalgsøjemed, eftersom uddannelsesvalg er et sammensat valg, hvor formentlig mange faktorer betyder noget. I vores eksperiment bliver eleverne præsenteret for to fiktive, unavngivne uddannelser, uddannelse A og uddannelse B. Dernæst bliver eleverne bedt om at vælge, hvilken af de to uddannelser de vil foretrække at påbegynde, hvis de skulle vælge en af de to fiktive uddannelser.

Uddannelserne bliver beskrevet med ti forskellige faktorer, fx løn efter endt uddannelse og dimittendledighed. De ti faktorer samt faktorniveauer fremgår af tabel 1. Faktorniveauerne er blevet defineret ud fra to hensyn, dels at sikre spredning i niveauerne, og dels at sikre, at niveauerne afspejler virkeligheden i en vis udstrækning[1]. Eftersom vi varierer flere faktorniveauer, kan vi undersøge, hvordan de enkelte faktorer påvirker uddannelsesvalget – samtidig med at vi kontrollerer for andre faktorers potentielle betydning. Fx hvilken betydning, det har for elevernes uddannelsesvalg, at uddannelsen ligger i en stor by, sammenlignet med en uddannelse, der ligger i en mellemstor by, når de to uddannelser ellers er identiske mht. løn, interesse, undervisningstimer m.m. Grunden til, at vi har valgt at præsentere eleverne for unavngivne uddannelser og har udeladt at bruge faktiske uddannelsesnavne, som fx medicin, er at vi vil forsøge at isolere betydningen af målbare og til dels mere objektive faktorer såsom dimittendledighed og samtidig forsøge at sikre, at mindre målbare faktorer såsom omdømme ikke påvirker elevernes valg i eksperimentet.

Tabel 1 // Conjointfaktorer og niveauer

Faktor	Faktorniveauer
Løn ti år efter endt uddannelse	• 30.000 kr. om måneden • 45.000 kr. om måneden • 60.000 kr. om måneden
Dimittendledighed	• 1 % • 9 % • 18 %
Uddannelsestype	• Erhvervsakademiuddannelse (ca. 2 år) • Professionsbacheloruddannelse (ca. 3,5 år) • Universitetsuddannelse (ca. 5 år)
Interesse i uddannelse	• Fuldstændig

[1] Vi har hentet inspiration fra UddannelsesZOOM til i en vis udstrækning at opnå realistiske niveauer for faktorerne. Niveauerne er desuden blevet testet gennem fem pilotinterviews med elever fra gymnasiale uddannelser.

	• Nogenlunde • I nogen grad
Undervisningstimer	• 5 timer om ugen • 12 timer om ugen • 20 timer om ugen
Karaktergennemsnit fra gymnasiet blandt medstuderende	• 5 • 8 • 11
Uddannelsesby	• Lille uddannelsesby (fx Haderslev, Holbæk eller Thisted) • Mellemstor uddannelsesby (fx Esbjerg, Roskilde, Herning eller Slagelse) • Stor uddannelsesby (København, Aarhus, Aalborg eller Odense)
Kønsfordeling	• 25 % kvinder/75 % mænd • 50 % kvinder/50 % mænd • 75 % kvinder/25 % mænd
Socialt studiemiljø	• 50 % af de studerende synes, det er et godt socialt miljø • 75 % af de studerende synes, det er et godt socialt miljø • 95 % af de studerende synes, det er et godt socialt miljø
Obligatorisk praktik	• 0 % praktik på uddannelsen • 20 % praktik på uddannelsen • 40 % praktik på uddannelsen

Eleverne bliver præsenteret for ti fiktive uddannelser og træffer samlet fem valg. Elever, som har svaret, at de ikke forventer at påbegynde en videregående uddannelse inden for fem år, indgår ikke[2]. Dette betyder, at vi med ca. 2.800 elever har data fra knap 14.000 valg.

Løn og interesse

Ud af de faktorer, som vi undersøger i eksperimentet, er løn, interesse for uddannelse og uddannelsesby dem, som betyder mest for sandsynligheden for at vælge en uddannelse, jf. figur 1. Fx har eleverne, alt andet lige, 63 pct. større sandsynlighed for at vælge en uddannelse, hvor lønnen er 60.000 kr. om måneden ti år efter endt uddannelse sammenlignet med en uddannelse med en løn på 30.000 om måneden ti år efter endt uddannelse (0,62/0,38-1 = 63 pct.). Og der er ca. 20 pct. større sandsynlighed for at vælge en uddannelse med en løn på 60.000 kr. om måneden ti år efter endt uddannelse mod en uddannelse med et lønniveau på 45.000 kr. om måneden. Drengene er en anelse mere tilbøjelige til at vælge de uddannelser med en forventet løn på 60.000 kr. sammenlignet med pigerne, jf. figur 10 A.

Ikke overraskende har interesse i uddannelsen også betydning for elevernes uddannelsesvalg. Eleverne har, alt andet lige, godt 50 pct. større sandsynlighed for at vælge en uddannelse, som de interesserer sig fuldstændig for, sammenlignet med en uddannelse, de i mindre grad interesserer sig for. Forskellen i sandsynlighed ligger på 20 pct. mellem en uddannelse, som de interesserer sig fuldstændig for, sammenlignet med en uddannelse, de interesserer sig nogenlunde for. Interesse betyder imidlertid en anelse mindre for elever på HF, sammenlignet med eleverne fra STX, jf. figur 8 A.

[2] 7 pct. af hele stikprøven har svaret, at de ikke forventer at påbegynde en videregående uddannelse inden for fem år.

Figur 1 // Sandsynligheden for at vælge en unavngiven uddannelse fordelt på løn og interesse for uddannelsen

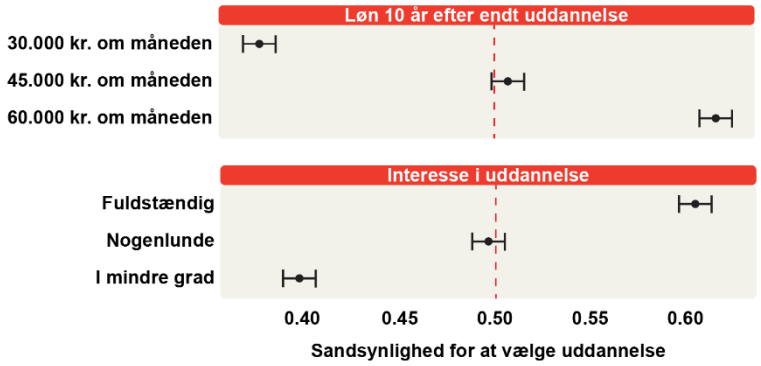

Kilde: udarbejdet af Epinion for DEA

Anm.: Eleverne er mere/mindre tilbøjelige til at vælge uddannelser, når værdien for en faktor er hhv. større/mindre end 0,5 (visualiseret ved den stiplede røde linje). Længden på punkterne angiver en usikkerhed på et 5-pct.-signifikansniveau. Den stiplede linje angiver der, hvor eleverne er indifferente mht. to uddannelser.

Uddannelsesby

Størrelsen på uddannelsesbyen har også betydning for sandsynligheden for at vælge en uddannelse, jf. figur 2. Eleverne har, alt andet lige, 35 pct. større sandsynlighed for at vælge en uddannelse i en større by (fx København, Aarhus, Aalborg eller Odense) sammenlignet med den samme uddannelse i en mindre by (fx Thisted, Holbæk eller Haderslev). Og 17 pct. større sandsynlighed for at vælge uddannelsen i den større by sammenlignet med uddannelsen i en mellemstor uddannelsesby (fx Slagelse, Roskilde, Herning eller Esbjerg).

Uddannelsesbyens størrelse betyder imidlertid mindre for gymnasieelever, som forventer at påbegynde en videregående uddannelse umiddelbart efter afslutning af deres gymnasiale uddannelse, sammenlignet med elever, som forventer at påbegynde senere. Førstnævnte elevgruppe er nemlig mindre tilbøjelige til at vælge en stor uddannelsesby over små og mellemstore uddannelsesbyer sammenlignet med den anden elevgruppe. En mulig forklaring kan være, at disse gymnasieelever er mere åbne over for at gå på kompromis med denne præference, fordi deres prioritet er at påbegynde videregående uddannelse hurtigt.

Imidlertid er der *ikke* forskel på betydningen af uddannelsesbyens størrelse mellem elever fra gymnasiale uddannelser, som er placeret uden for de større byer, sammenlignet med elever fra gymnasiale uddannelser der ligger i en af de fire store uddannelsesbyer, jf. figur 9 A. Elever fra gymnasier både i og uden for de store byer har dog, alt andet lige, større sandsynlighed for at vælge uddannelser i de større byer.

Figur 2 // Sandsynligheden for at vælge en unavngiven uddannelse fordelt på størrelsen af uddannelsesbyen

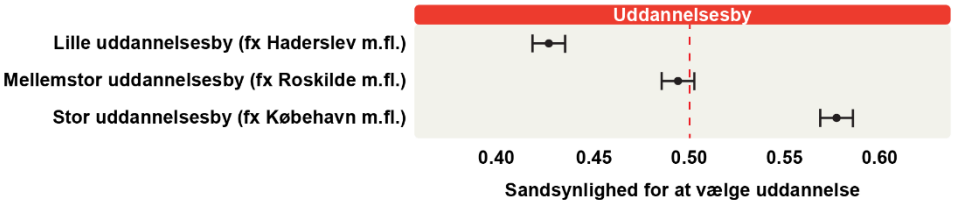

Kilde: udarbejdet af Epinion for DEA

Anm.: Eleverne er mere/mindre tilbøjelige til at vælge uddannelser, når værdien for en faktor er hhv. større/mindre end 0,5 (visualiseret ved den stiplede røde linje). Længden på punkterne angiver en usikkerhed på et 5-pct.-signifikansniveau. Den stiplede linje angiver der, hvor eleverne er indifferente mht. to uddannelser.

Socialt studiemiljø, karakterer og undervisningstimer

Et godt socialt studiemiljø påvirker også gymnasieelevernes valg af uddannelse, jf. figur 3. Der er godt 20 pct. større sandsynlighed for, at eleverne vælger en uddannelse, hvor 95 pct. af de studerende mener, at der er et godt socialt studiemiljø, sammenlignet med en uddannelse, hvor kun halvdelen af de studerende mener, at der er et godt socialt studiemiljø.

Det har også en positiv betydning for valg af uddannelse, når de ugentlige undervisningstimer er 5 eller 12 timer om ugen, mens gymnasieeleverne faktisk er mindre tilbøjelige til at vælge en uddannelse med 20 undervisningstimer om ugen. Fx er der 13 og 10 pct. større sandsynlighed for, at eleverne vælger en uddannelse, der har hhv. 5 og 12 ugentlige undervisningstimer sammenlignet med en uddannelse, der har 20 ugentlige undervisningstimer.

Overordnet set lader det ikke til, at et højt karaktergennemsnit fra gymnasiet blandt de medstuderende på uddannelsen påvirker, om gymnasieeleverne vælger uddannelsen. Gymnasieeleverne er en smule mere tilbøjelige til at vælge uddannelser med studerende, der har et karaktergennemsnit på 5 eller 8, sammenlignet med uddannelser, hvor karaktergennemsnittet ligger på 11. Det afhænger dog af elevernes eget karakterniveau: Elever med et karaktergennemsnit på mellem 4 og 7 foretrækker, alt andet lige, uddannelser med et karaktergennemsnit på 5 over uddannelser med et karaktergennemsnit på 11, jf. figur 6 A. Omvendt fravælger elever med over 10 i karaktergennemsnit fra gymnasiet uddannelser med et karaktergennemsnit blandt de studerende på 5. Ifølge vores resultater er der dog ikke noget, der tyder på, at elever med et højt karaktergennemsnit fra gymnasiet tilvælger uddannelser med høje karaktergennemsnit (11) over uddannelser med lavere karaktergennemsnit (8).

Figur 3 // Sandsynligheden for at vælge en unavngivet uddannelse fordelt på socialt studiemiljø, karaktergennemsnit blandt studerende og antallet af ugentlige undervisningstimer

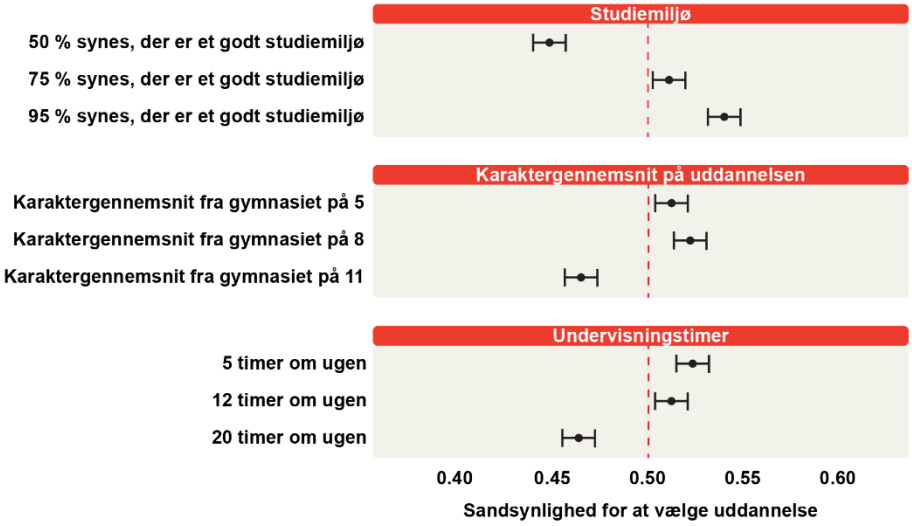

Kilde: udarbejdet af Epinion for DEA

Anm.: Eleverne er mere/mindre tilbøjelige til at vælge uddannelser, når værdien for en faktor er hhv. større/mindre end 0,5 (visualiseret ved den stiplede røde linje). Længden på punkterne angiver en usikkerhed på et 5-pct.-signifikansniveau. Den stiplede linje angiver der, hvor eleverne er indifferente mht. to uddannelser.

Praktik, kønsfordeling og dimittendledighed

Praktik, kønsfordeling og dimittendledighed har en begrænset betydning for de adspurgte elevers valg af uddannelse i dette eksperiment jf. figur 4. Uddannelser, der er kendetegnet ved enten ikke at have praktik eller at have 75 pct. mænd og 25 pct. kvinder blandt de studerende, har en negativ betydning for gymnasieelevernes præference, mens obligatorisk praktik i 20 pct. af tiden og en lige kønsfordeling har en svagt positiv betydning.

Elever, der angiver, at de har mere end 40 pct. sandsynlighed for at vælge en erhvervsakademi- eller professionsbacheloruddannelse, er mere tilbøjelige til at *fravælge* uddannelsen, hvis den ikke har obligatorisk praktik, jf. figur 11 A. Elever, der angiver, at de har mere end 40 pct. sandsynlighed for at vælge en universitetsuddannelse, er derimod ikke tilbøjelige til at *fravælge* uddannelsen, selvom der ikke er obligatorisk praktik.

Figur 4 // Sandsynligheden for at vælge en unavngiven uddannelse fordelt på praktik, andel af kvinder og dimittendledighed

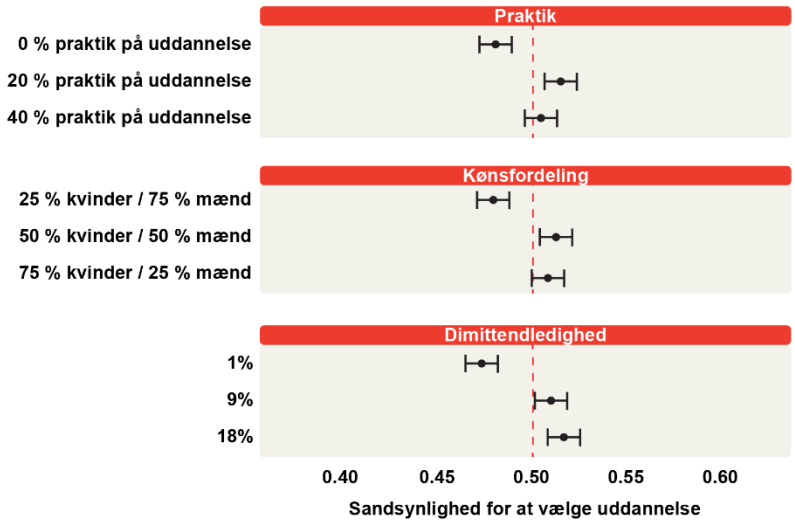

Kilde: udarbejdet af Epinion for DEA

Anm.: Eleverne er mere/mindre tilbøjelige til at vælge uddannelser, når værdien for en faktor er hhv. større/mindre end 0,5 (visualiseret ved den stiplede røde linje). Længden på punkterne angiver en usikkerhed på et 5-pct.-signifikansniveau. Den stiplede linje angiver der, hvor eleverne er indifferente mht. to uddannelser.

05

Hvad kan ændre elevernes valg?

Hvad kan ændre elevernes valg?

I dette kapitel undersøger vi, om informationer kan påvirke sandsynligheden for at vælge en given uddannelse. Mere konkret undersøger vi, hvordan information om de følgende seks faktorer kan påvirke gymnasieelevernes uddannelsesvalg, nemlig: kønsfordeling, antal undervisningstimer, socialt studiemiljø, månedsløn som 35-årig, andel af obligatorisk praktik og karaktergennemsnit blandt de optagne på uddannelsen. Dette gør vi ved at tage udgangspunkt i, hvilke videregående uddannelsesretninger den enkelte elev overvejer at påbegynde[3]. Vi har gennemført i alt seks såkaldte informationseksperimenter med ca. 500 elever i hvert eksperiment. Hver elev bliver tilfældig fordelt ud på et af de seks eksperimenter, og hver elev deltager derfor kun i ét eksperiment[4].

Hvad har vi gjort?

I nedenstående figur har vi beskrevet tilgangen i informationseksperimentet.

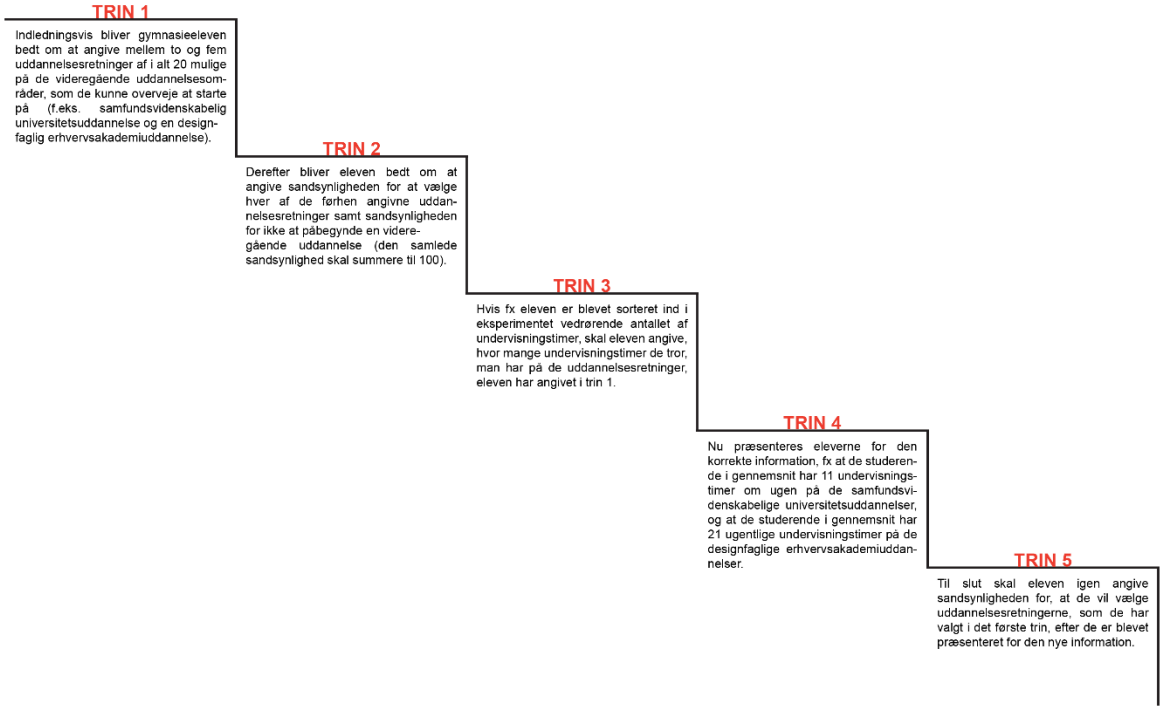

Vi ønsker at undersøge, hvordan elevens sandsynlighed for at vælge en uddannelse påvirkes af information. Derfor beregner vi forskellen i sandsynlighed for at vælge uddannelse, fx en samfundsvidenskabelig

[3] Eksperimentet har fundet inspiration fra Wiswal og Zafar (2011)

[4] Informationseksperimentet er udført inden conjointeksperimentet for at undgå, at conjointeksperimentet får indflydelse på elevernes uddannelsesvalg, inden vi eksponerer dem for information.

universitetsuddannelse, før og efter at eleven bliver præsenteret for information om en relevant faktor, såsom antal undervisningstimer. Dette sammenholder vi med, i hvor høj grad den givne information afviger fra elevens forudindtagede viden. Således kan vi måle, hvorvidt og hvordan ny information påvirker uddannelsesvalg. Fx hvorvidt ny information om antal undervisningstimer, samt i hvor høj grad denne information afviger fra ens forudindtagede viden om antal undervisningstimer, påvirker selvangiven sandsynlighed for at vælge en samfundsfaglig uddannelse.

For hver uddannelsesretning regner vi en gennemsnitlig ændring i sandsynlighed for at vælge en uddannelse blandt eleverne samt en gennemsnitlig forskel mellem de faktiske og forestillede niveauer inden for et givent parameter (fx undervisningstimer). Derefter undersøger vi sammenhængen mellem ændring i sandsynligheden for at vælge uddannelsen og forskel mellem det faktiske og forestillede niveau inden for et givent parameter. I nedenstående afsnit beskriver vi de fundne effekter af undervisningstimer, socialt miljø og kønsfordeling på uddannelsesvalg, eftersom det udelukkende er de faktorer, der har en signifikant effekt på uddannelsesvalget.

Undervisningstimer

Når vi undersøger undervisningstimer, er der både deskriptive resultater og statistiske sammenhænge, der er værd at fremhæve. Først og fremmest er der relativt store forskelle mellem det antal undervisningstimer, som eleverne forestiller sig på uddannelsesretningerne, og det faktiske antal undervisningstimer. Figur 5 viser fx, at elever, som overvejer teologiske uddannelser, i gennemsnit forestiller sig, at der er 6 timer mere undervisning om ugen, end der reelt er. Omvendt tror elever, der overvejer sundhedsfaglige uddannelsesretninger på erhvervsakademierne, at der er færre undervisningstimer, end der faktisk er.

Når vi kigger på sammenhængen mellem information om undervisningstimer og sandsynlighed for at vælge en uddannelse, indikerer resultaterne, at sammenhængen, overordnet set, er negativ. Dette er illustreret i figur 5. I praksis betyder det, at hvis en given uddannelse har *færre* undervisningstimer, end eleverne forestiller sig, er eleverne mere tilbøjelige til at vælge den uddannelse frem for andre uddannelser, som de overvejer. Når eleverne, der overvejer teologiske uddannelser, fx bliver præsenteret for, at der er færre undervisningstimer, end de troede, stiger sandsynligheden, om end marginalt, for, at de vil vælge uddannelsen. Omvendt er tendensen, at hvis en uddannelse har *flere* timer, end eleverne forestiller sig, falder sandsynligheden for, at eleverne vil vælge uddannelsen frem for andre uddannelser, de overvejer. Når eleverne, der overvejer sundhedsfaglige uddannelsesretninger på erhvervsakademierne, fx bliver præsenteret for, at der er flere undervisningstimer, end de troede, falder sandsynligheden for, at eleverne vil vælge uddannelsen frem for andre uddannelser, de overvejer. Disse resultater er i overensstemmelse med resultaterne, vi fandt i conjointeksperimentet fra forrige kapitel, jf. figur 3.

Figur 5 // Sammenhængen mellem den gennemsnitlige sandsynlighed for at vælge en uddannelsesretning og den gennemsnitlige forskel mellem de faktiske og de forestillede gennemsnitlige ugentlige undervisningstimer på uddannelsesretningerne

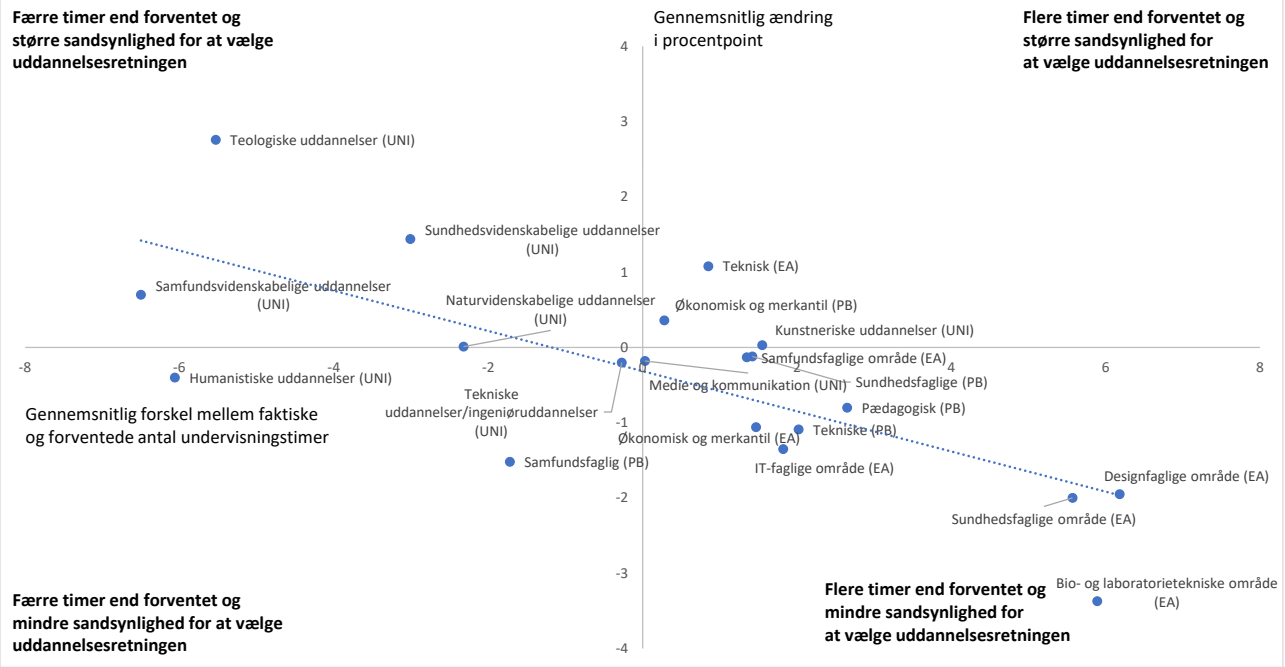

Kilde: egne beregninger på baggrund af data fra 503 elever, som har deltaget i informationseksperimentet om undervisningstimer. Data er indsamlet i samarbejde med Epinion og eVidenCenter

Anm.: Usikkerheden varierer mellem uddannelsesretningerne. Nogle uddannelsesretninger hviler på få observationer. Fx er der 17 elever, der har overvejet en teologisk uddannelse, mens der er 231, der har overvejet en samfundsvidenskabelig uddannelse. Tendenslinjen er ikke vægtet.

Socialt studiemiljø

Også når vi undersøger det sociale studiemiljø, er der relativt store forskelle mellem elevernes forestilling om det sociale studiemiljø, og hvordan det sociale studiemiljø rent faktisk er på uddannelserne ifølge de studerende selv, jf. figur 6[5]. Grundlæggende undervurderer de fleste elever, hvor godt et socialt studiemiljø der er på uddannelserne.

Når vi kigger på sammenhængen mellem information om det sociale studiemiljø og sandsynlighed for at vælge en uddannelse, indikerer resultaterne, at sammenhængen er positiv. Vi finder nemlig, at elever, der fx overvejer sundhedsvidenskabelige uddannelser på universitetet, er mere tilbøjelige til at vælge denne uddannelsesretning, efter at de finder ud af, at det sociale studiemiljø på uddannelsen er bedre, end de forestillede sig. Vi har imidlertid kun én observation (én uddannelsesretning), hvor det sociale miljø er dårligere, end eleverne i gennemsnit forestiller sig, at det er, nemlig det sundhedsfaglige område på erhvervsakademierne. De elever, der overvejede denne uddannelsesretning, er imidlertid, efter at være blevet præsenteret for, at det sociale studiemiljø på uddannelsesretningen er dårligere, end de troede, mindre tilbøjelige til at vælge

[5] De faktiske tal for det sociale miljø er taget fra Læringsbarometer, hvor studerende på de respektive uddannelser selv har vurderet det sociale miljø. Et godt socialt miljø er i denne undersøgelse defineret ved andelen af studerende, der er enige eller meget enige i udsagnet: "Der er et godt socialt miljø".

uddannelsesretningen. Det samme billede ser vi også i conjointeksperimentet i forrige afsnit, jf. figur 3. Så hvis det sociale studiemiljø er bedre, end eleverne forestillede sig, stiger elevernes sandsynlighed for efterfølgende at vælge netop den uddannelse.

Figur 6 // Sammenhængen mellem den gennemsnitlige sandsynlighed for at vælge en uddannelsesretning og den gennemsnitlige forskel mellem den faktiske og den forestillede andel af studerende, der mener, at der er et godt socialt studiemiljø på uddannelsesretningerne

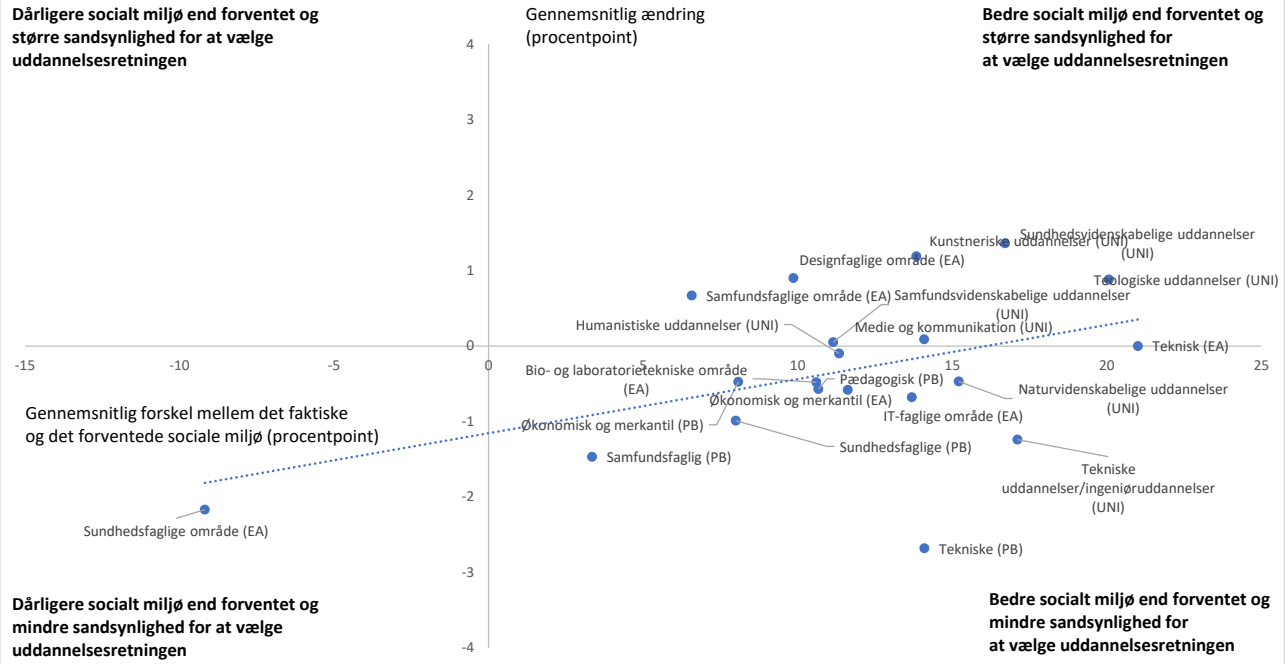

Kilde: egne beregninger på baggrund af data fra 450 elever, som har deltaget i informationseksperimentet om socialt miljø. Data er indsamlet i samarbejde med Epinion og eVidenCenter

Anm.: Usikkerheden varierer mellem uddannelsesretningerne. Nogle uddannelsesretninger hviler på få observationer. Fx er der 17 elever, der har overvejet en teologisk uddannelse, mens der er 183, der har overvejet en samfundsvidenskabelig uddannelse. Tendenslinjen er ikke vægtet.

Kønsfordeling på studiet

Når vi undersøger betydningen af kønsfordeling på studiet, ser vi ikke umiddelbart en entydig sammenhæng mellem andelen af hhv. kvinder og mænd på uddannelsesretningerne og sandsynligheden for at vælge de respektive uddannelser, jf. figur 7. I vores informationseksperiment finder vi nemlig, at elevernes sandsynlighed for at vælge en given uddannelse ikke ændres i nævneværdig grad, selvom forholdet mellem andelen af mænd og kvinder adskiller sig fra det, som eleverne troede. Kønssammensætningen ser derfor *ikke* ud til at have en afgørende betydning for de unges uddannelsesvalg, hvilket er i overensstemmelse med fundene i conjointeksperimentet.

Det kan dog skyldes, at respondenter med forskellige baggrundskarakteristika reagerer forskelligt på informationseksperimentet. Eksempelvis kan der være forskel på, hvordan kvinder og mænd reagerer på andelen af kvinder på uddannelserne. Fx er der ca. 70 pct. mænd, som giver udtryk for, at de overvejer at læse en IT-

faglig uddannelse, mens der kun er 25 pct. mænd, der overvejer at læse en uddannelse inden for det bio- og laboratorietekniske område. Det prøver vi at tage højde for i regressionsmodellen i det følgende afsnit.

Figur 7 // Sammenhængen mellem den gennemsnitlige sandsynlighed for at vælge en uddannelsesretning og den gennemsnitlige forskel mellem den faktiske og den forestillede gennemsnitlige andel af kvinder på uddannelsesretningerne

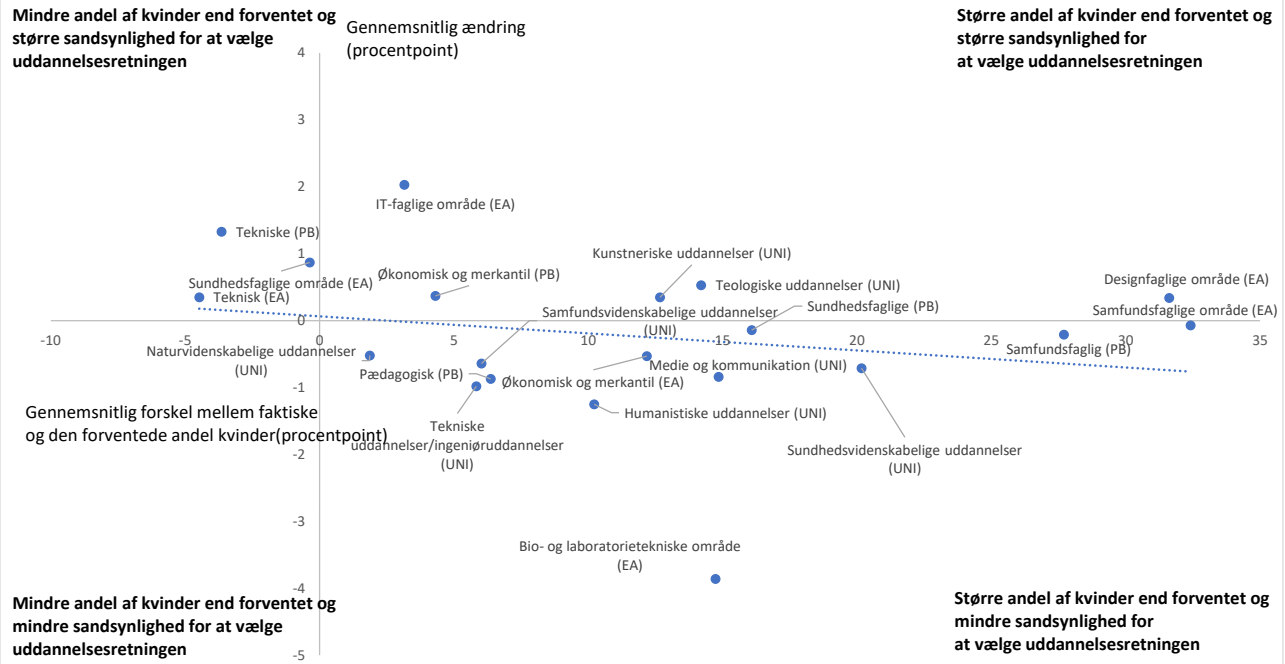

Kilde: egne beregninger på baggrund af data fra 536 elever, som har deltaget i informationseksperimentet om kønsfordeling. Data er indsamlet i samarbejde med Epinion og eVidenCenter

Anm.: Usikkerheden varierer mellem uddannelsesretningerne. Nogle uddannelsesretninger hviler på få observationer. Fx er der 15 elever, der har overvejet en teologisk uddannelse, mens der er 213, der har overvejet en samfundsvidenskabelig uddannelse. Tendenslinjen er ikke vægtet.

Regression

Indtil nu har vi undersøgt alle elever under ét. Vi har fx ikke taget højde for, at information om fx socialt miljø, løn eller kønsfordeling kan påvirke elevernes tilbøjelighed til at starte på en uddannelse forskelligt alt efter deres baggrundskarakteristika. Derfor opstiller vi nu en regressionsmodel for hver af de seks parametre, der tager højde for, at eleverne muligvis reagerer forskelligt på eksperimentet (se nærmere beskrivelse i appendikset).

I vores model beregner vi sammenhængen mellem information, her målt ved forskellen mellem det reelle niveau og elevens forestilling, og sandsynligheden for at vælge en uddannelsesretning. En information er fx løn[6]. Et eksempel er en gymnasieelev, der har angivet 40 pct. sandsynlighed for at vælge en samfundsvidenskabelig universitetsuddannelse, 40 pct. for en naturvidenskabelig universitetsuddannelse og 20 pct. for en sundhedsvidenskabelig universitetsuddannelse. Eleven ændrer sin sandsynlighed for at vælge de tre

[6] Målt som medianløn af den indkomst, der betales arbejdsmarkedsbidrag af.

uddannelsesretninger efter være blevet præsenteret for informationen om lønnen til hhv. 30 pct., 50 pct. og 20 pct. Den absolutte ændring vil i dette eksempel være 20 procentpoint. (40-30, 40-50 og 20-20).

Når vi tager højde for elevernes baggrundskarakteristika, er der tre parametre, der viser, at hvis virkeligheden ligger langt fra, hvad eleverne forestiller sig, så justerer de efterfølgende deres sandsynligheder ift., hvilke uddannelser de kunne tænke sig at starte på, jf. tabel 2. De tre parametre er andelen af kvinder, ugentlige undervisningstimer og andelen af studerende på uddannelsesretningerne, der angiver, at der er et godt socialt miljø på uddannelsen. Omvendt tyder vores resultater på, at eleverne *ikke* ændrer deres sandsynlighed for at vælge en given uddannelsesretning, når de bliver præsenteret for ny information om hhv. månedsløn som 35-årig, andel af uddannelsen i obligatorisk praktik og karakteren for de optagne på den givne uddannelsesretning.

Tabel 2 // Absolut ændring i uddannelsesvalg (procentpoint)

	(1) Andel af kvinder	(2) Undervisningstimer	(3) Socialt miljø	(4) Løn	(5) Praktik	(6) Karakterer
Forskel mellem faktisk og forventet niveau	0,14**	0,61**	0,15***	0,13	0,09	0,38
	(0,07)	*(0,27)*	*(0,05)*	*(0,18)*	*(0,11)*	*(0,91)*
Antal valgte uddannelsesretninger	-7,72**	-8,21	-6,34*	-1,86	1,12	-7,17
	(3,58)	*(6,50)*	*(3,58)*	*(8,58)*	*(6,49)*	*(9,75)*
N	501	471	414	475	425	440
R-sq	0,17	0,11	0,15	0,14	0,13	0,19

Kilde: egne beregninger på baggrund af data fra 3.400 elever. Data er indsamlet i samarbejde med Epinion og eVidenCenter

Note: Kontrolleret for karaktergennemsnit, uddannelsesretning, gymnasietype, årgang, køn, bopælsregion og forældres uddannelse. Løn er opgjort i 1.000 kr. Standardfejl er angivet i parentes. Én, to og tre stjerner (*) angiver et signifikansniveau på hhv. 1, 5 og 10 pct.

Det er dog relativt begrænset, hvor stor betydning ny information har for gymnasieelevernes sandsynlighed for at vælge en uddannelse. I eksperimentet for socialt miljø finder vi fx, at en ændring på 10 procentpoint i andelen, der vurderer, at uddannelsesretningen har et godt socialt miljø, i gennemsnit medfører, at eleverne ændrer valg af uddannelsesretning med knap 1,5 procentpoint. Elevernes gæt på tværs af uddannelsesretningerne ligger ca. 14 procentpoint fra det faktuelle niveau ift. det sociale miljø. Elever med under 4 i karaktergennemsnit fra gymnasiet reagerer stærkere på informationen om et godt socialt miljø, jf. figur 5 A. I eksperimentet for køn finder vi ligeledes en begrænset betydning. Hvis der er en forskel på 10 procentpoint mellem elevernes forestilling og det faktiske niveau mht. andelen af kvinder, ændrer eleverne samlet set valget af uddannelsesretning med knap 1,4 procentpoint på tværs af alle deres uddannelsesvalg.

I eksperimentet med undervisningstimer finder vi imidlertid en lidt større effekt. En ændring på ti ugentlige undervisningstimer vil ændre sandsynligheden for et uddannelsesvalg med ca. 6 procentpoint. Konkret ville det kunne betyde, at en gymnasieelev, der har angivet en 40 pct. sandsynlighed for at vælge en samfundsvidenskabelig uddannelse og en 50 pct. sandsynlighed for at vælge en designfaglig uddannelse, ville øge sandsynligheden for at vælge den ene uddannelsesretning med 3 procentpoint og sænke sandsynligheden med 3 procentpoint for den anden. Elevernes gæt på tværs af uddannelsesretningerne ligger ca. 4 timer fra det faktuelle niveau ift. antallet af ugentlige undervisningstimer.

Derudover tyder det på, at gymnasieelever, der har valgt at sætte kryds ved få uddannelsesretninger, som de overvejer at læse, er mere følsomme overfor eksperimenterne og mere tilbøjelig til at ændre deres valg af uddannelse.

06

Hvad kendetegner stikprøven?

Hvad kendetegner stikprøven?

I dette kapitel peger vi på nogle centrale tendenser i stikprøven. Vi er forbeholdne mht. at generalisere de deskriptive tendenser i stikprøven til gymnasieelever generelt, men fremlægger her nogle af de centrale tendenser, vi har fundet i vores stikprøve. Da stikprøven ikke er repræsentativ, kan vores resultater kun til en vis grad indikere tendenser blandt danske gymnasieelever, men videre undersøgelser ville være nødvendige for endegyldigt at slå dem fast. Den manglende repræsentativitet er ikke et problem for vores eksperimenter, da formålet i sådanne analyser er at opnå en tilstrækkelig spredning i undermålgrupper, så vi vha. særskilte analyser kan undersøge, om det er forskellige tendenser blandt disse. Denne spredning har vi i vores stikprøve, som det vil fremgå i det følgende afsnit. Ift. repræsentativitet kan vi ud fra vores stikprøve bl.a. se, at der er mindre skævheder ift. en overvægt af STX-elever og kvinder.

Først og fremmest ser vi, at ca. 75 pct. af de knap 3.400 adspurgte elever forventer at starte på en videregående uddannelse inden for fem år, mens 7 pct. svarer, at de ikke forventer at starte, jf. figur 8. De resterende knap 20 pct. har valgt svarkategorien "Ved ikke"[7]. I vores stikprøve er andelen på HHX og HF, der ikke planlægger at starte på en videregående uddannelse inden for fem år, noget større end på STX, hvor andelen, der har svaret "Ved ikke", er større blandt elever på STX end elever på HHX og HF.

Figur 8 // Andel af elever, der forventer at starte på en videregående uddannelse

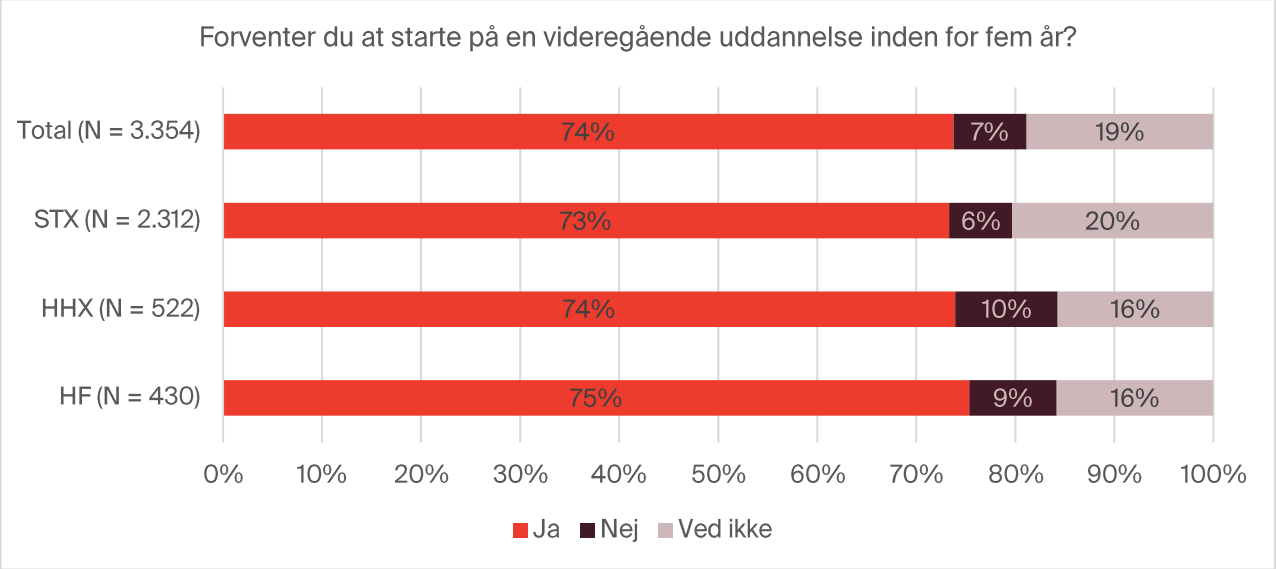

Kilde: egne beregninger på baggrund af data fra 3.400 elever. Data er indsamlet i samarbejde med Epinion og eVidenCenter

Anm.: Total indeholder også elever på HTX og EUX. Men grundet få besvarelser er kategorierne udeladt.

Endnu større forskelle er der, hvis vi kigger på forventningerne om at starte på en videregående uddannelse blandt elever med forskellige karaktergennemsnit. I vores stikprøve ser vi, at elever med et højere karaktergennemsnit i gymnasiet i højere grad forventer at starte på en videregående uddannelse inden for fem år.

[7] Resultaterne er ikke vægtet. En anelse flere fra STX har besvaret spørgeskemaet, mens det gælder lidt færre fra HTX og HHX, jf. figur 1 A. Kønsfordelingen for stikprøven matcher nogenlunde kønsfordelingen for elever på de gymnasiale uddannelser. Se mere i appendikset.

Blandt de adspurgte elever, som har et karaktergennemsnit i gymnasiet på over 10, er det knap 85 pct. som forventer at starte på en videregående uddannelse inden for de næste fem år. Modsat er det er kun halvdelen af de adspurgte elever med et karaktergennemsnit på under 4, som forventer at starte på en videregående uddannelse inden for fem år. Derudover svarer knap 20 pct. af disse elever, at de *ikke* forventer at starte på en videregående uddannelse inden for fem år.

Figur 9 // Andel af elever, der forventer at starte på en videregående uddannelse. fordelt på karaktergennemsnit fra en gymnasial uddannelse

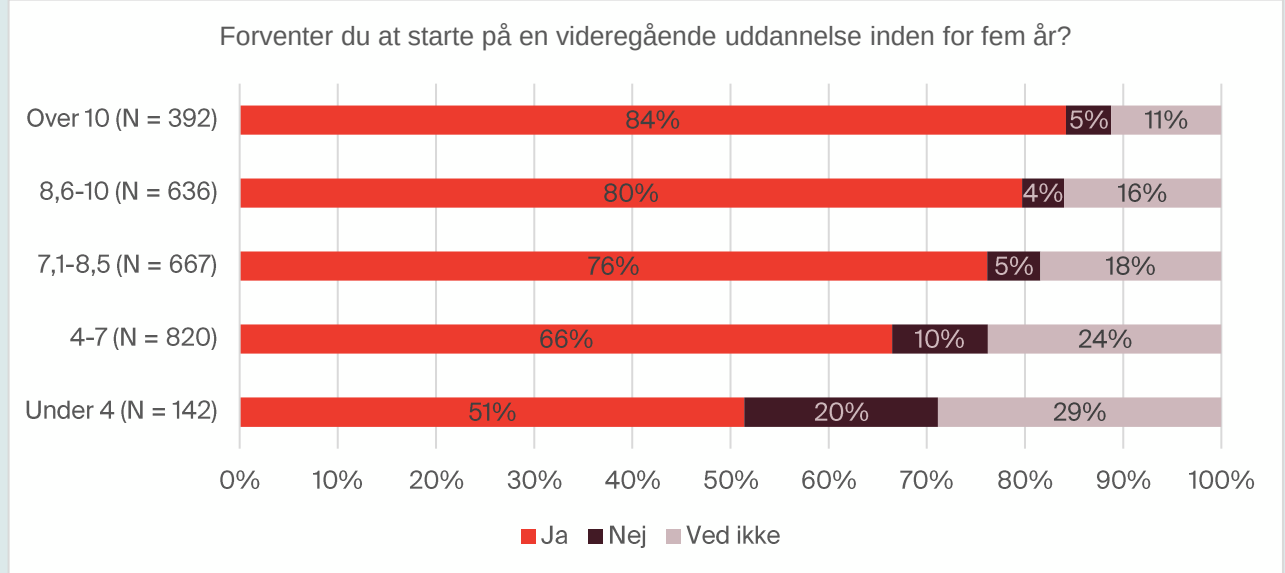

Kilde: egne beregninger på baggrund af data fra 3.400 elever. Data er indsamlet i samarbejde med Epinion og eVidenCenter

Blandt de elever, som forventer at starte på en videregående uddannelse inden for fem år, forventer 17 pct. i vores stikprøve at starte direkte efter gymnasiet, jf. figur 10. Mens det er ca. 50 pct. og 90 pct., som forventer at starte på en videregående uddannelse, inden for hhv. et eller to år efter at de har afsluttet deres gymnasiale uddannelse. Knap 5 pct. af dem, der forventer at starte på en videregående uddannelse, forventer at starte efter mere end to år, og de resterende 7 pct. ved ikke hvornår.

Figur 10 // Andel af elever, som forventer at starte på en videregående uddannelse, fordelt på starttidspunkt

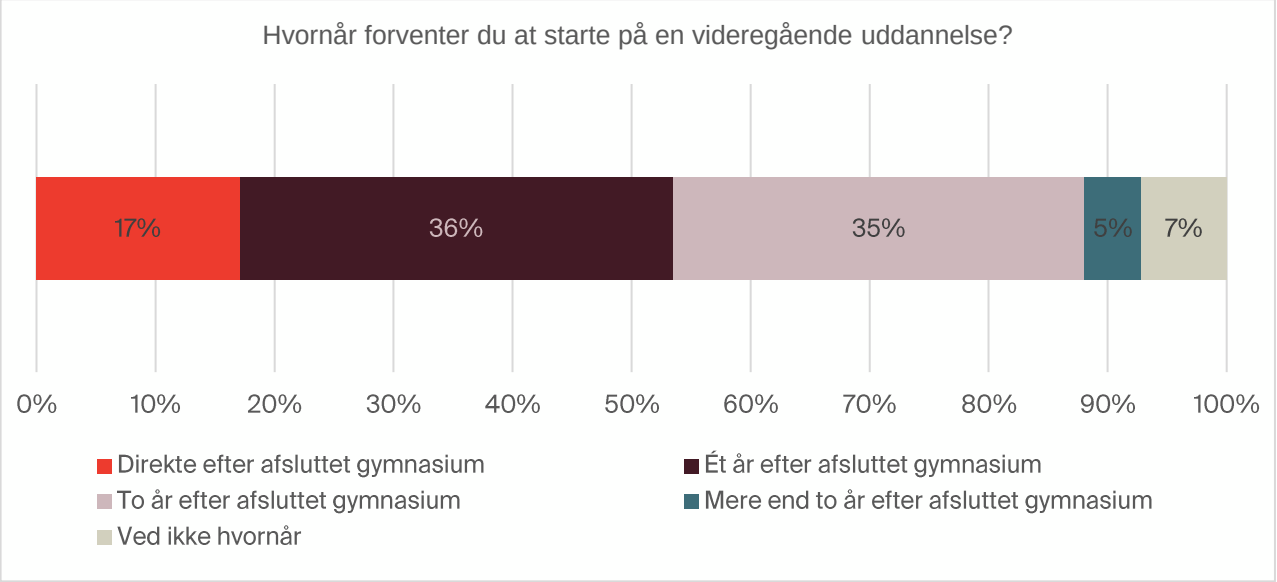

Kilde: egne beregninger på baggrund af data fra 3.400 elever. Data er indsamlet i samarbejde med Epinion og eVidenCenter

Erhvervsuddannelse

Omkring 12 pct. af eleverne på de danske gymnasier starter på en erhvervsuddannelse som den første uddannelse, efter at de færdiggør en gymnasial uddannelse (DEA 2021).

Der er dog kun 2 pct. af de adspurgte elever, som forventer at påbegynde en erhvervsuddannelse på svartidspunktet. Knap 20 pct. har overvejet det, men ikke besluttet sig, jf. figur 11. Det er især eleverne fra STX, som har et karaktergennemsnit på under 7, som har overvejet at påbegynde en erhvervsuddannelse, jf. figur 2 A. Mere end en tredjedel af eleverne med et karaktergennemsnit på under 4 har overvejet at starte på en erhvervsuddannelse efter gymnasiet.

Figur 11 // Andel, der forventer eller overvejer at starte på en erhvervsuddannelse

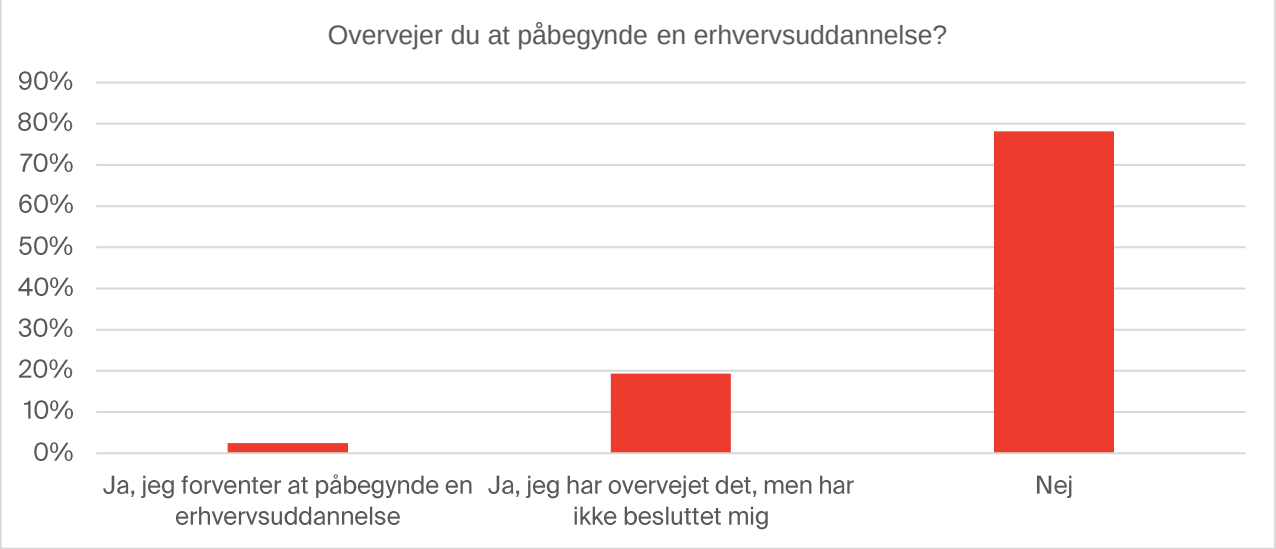

Kilde: egne beregninger på baggrund af data fra 3.400 elever. Data er indsamlet i samarbejde med Epinion og eVidenCenter

Valg af videregående uddannelse

Blandt de elever, som ikke afviser at påbegynde en videregående uddannelse inden for fem år, har vi spurgt om, hvilken uddannelsestype og uddannelsesretning de overvejer.

Først og fremmest kan vi se, at over halvdelen af eleverne på STX vurderer det som rimelig sandsynligt[8], at de starter på en universitetsuddannelse, mens over halvdelen på HF vurderer det som rimelig sandsynligt at starte på en professionsbacheloruddannelse. Derudover ser vi, at andelen, der overvejer en erhvervsakademiuddannelse, er størst på HHX, hvor næsten 30 pct. overvejer denne vej. Til sammenligning udviser knap 10 pct. den samme interesse på STX. Men også på HHX er der mange, over 50 pct., der overvejer en universitetsuddannelse.

[8] Vi har kategoriseret en elev til at have en "rimelig sandsynlighed" for at starte på en uddannelsestype, hvis vedkommende indikerer, at der er 40 pct. eller større sandsynlighed for at starte på den type uddannelse.

Figur 12 // Andel, der har mere end 40 pct. sandsynlighed for at starte på en videregående uddannelse

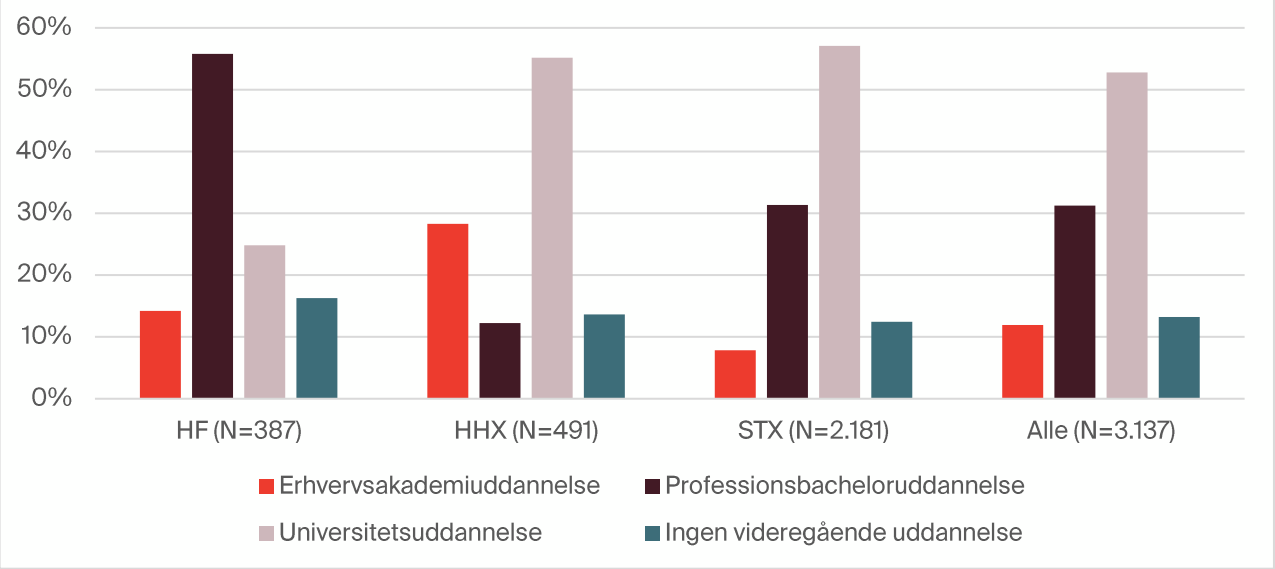

Kilde: egne beregninger på baggrund af data fra 3.400 elever. Data er indsamlet i samarbejde med Epinion og eVidenCenter

Anm.: HTX er udeladt, men indgår i Alle-gruppen. Elever, der ikke forventer at starte på en videregående uddannelse inden for de næste fem år, er udeladt.

Derudover kan vi i vores stikprøve se, at det især er elever med høje karaktergennemsnit, som overvejer universitetsuddannelserne, jf. figur 3 A. Mens elever med lave karaktergennemsnit i højere grad overvejer at læse professionsbachelor- og erhvervsakademiuddannelser.

Sidst, men ikke mindst, har vi bedt eleverne i stikprøven om at angive, hvilke universitetsuddannelser de overvejer at starte på. Her kan vi se, at 40 pct. af eleverne svarer, at de overvejer at starte på en samfundsvidenskabelig universitetsuddannelse, jf. figur 13. Denne kategori omfatter nogle af de mest søgte uddannelser som statskundskab, jura, psykologi og erhvervsøkonomi. Nummer to på listen er sundhedsfaglige professionsbacheloruddannelser, som knap 30 pct. af eleverne angiver, at de overvejer at læse. Denne kategori omfatter bl.a. sygeplejerske-, fysioterapeut- og jordemoderuddannelsen. Nummer tre er de humanistiske universitetsuddannelser som dansk, kommunikation, retorik m.m. Her fremhæver vi igen det forbehold, vi nævnte indledningsvis, nemlig at nedenstående deskriptive statistik ikke nødvendigvis er repræsentativ, givet stikprøvens sammensætning og overvægt af elever fra STX.

Figur 13 // Specifikke uddannelser, som eleverne har krydset af, at de overvejer at starte på

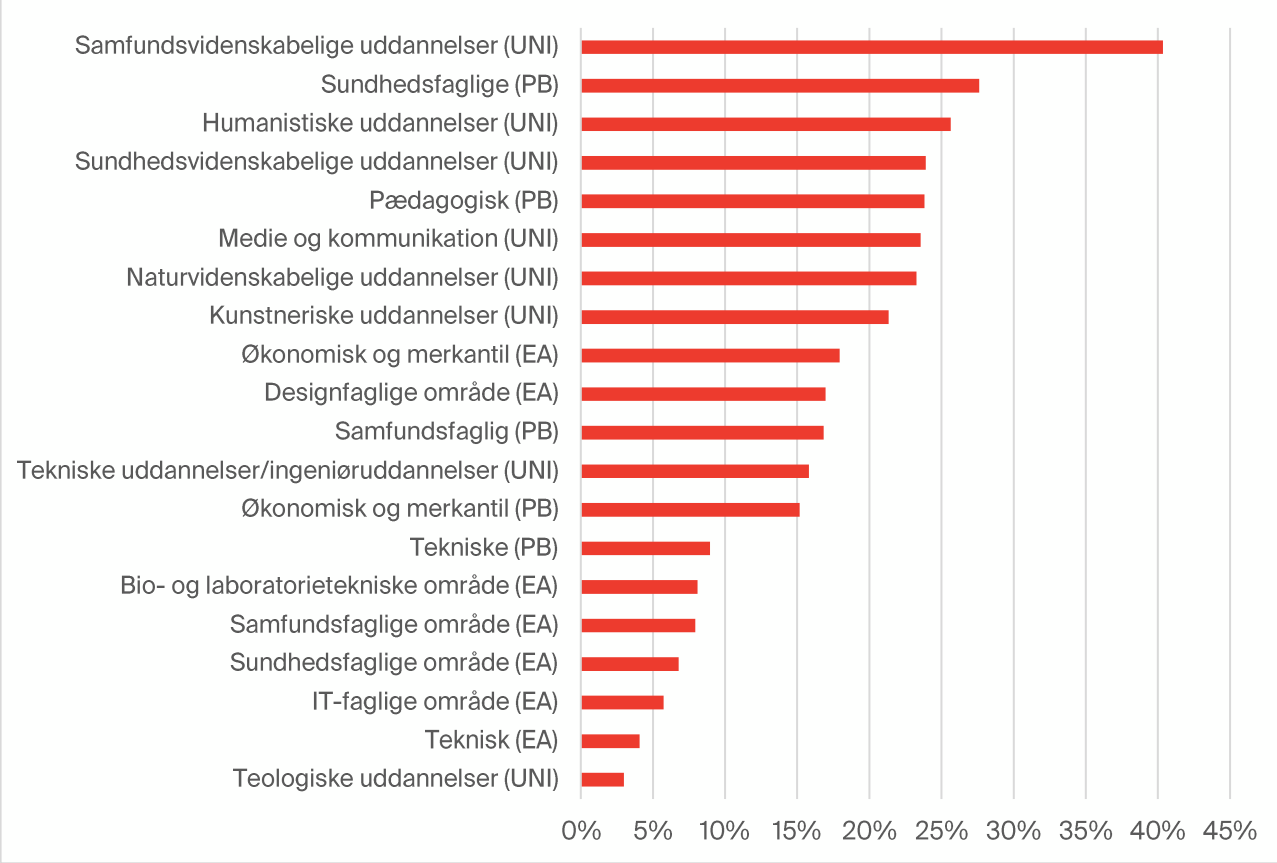

Kilde: egne beregninger på baggrund af data fra 3.400 elever. Data er indsamlet i samarbejde med Epinion og eVidenCenter

Anm.: Elever, der ikke forventer at starte på en videregående uddannelse inden for de næste fem år, er udeladt. N = 3.137.

07

Litteratur

Litteratur

Berlingske 2021: Mette Frederiksen vil stoppe uddannelsessnobberi.

DEA 2021: Optag og frafald på EUD for personer med gymnasial baggrund.

DEA 2021: Unges uddannelsesvalg til videregående uddannelser.

EVA 2019: Studievalg og frafald på de videregående uddannelser: Sammenhængene mellem de studerendes studievalgsproces og deres frafaldsrisiko.

EVA 2021: Studievalgsbegrundelser: Hvem lægger fokus på hvad i studievalget?

EVA 2021a: Fravalg og studieskift på de videregående uddannelser.

Hainmueller, J., Hopkins, D. J., & Yamamoto, T. 2014: Causal Inference in Conjoint Analysis: Un-derstanding Multidimensional Choices via Stated Preference Experiments. *Political Analysis*, *22*(1), 1–30.

Regeringen 2022: Flere veje, nye muligheder.

Rigsrevisionen 2021: Studenters overgang fra gymnasium til videregående uddannelse.

Rosenfeld, Bryn, Kosuke Imai & Jacob N. Shapiro 2015: An Empirical Validation Study of Popular Survey Methodologies for Sensitive Questions.

Wiswall, Matthew & Basit Zafar 2011: Determinants of College Major Choice: Identification Using an Information Experiment.

Uddannelses- og Forskningsministeriet 2020: Evaluering af optagelsessystemet.

08

Appendiks

Appendiks

Datagrundlag

EVidenCenter og Epinion har stået for indsamlingen af data fra 3.386 elever på de gymnasiale uddannelser i Danmark. 34 forskellige gymnasiale uddannelsesinstitutioner er blevet rekrutteret til at deltage i undersøgelsen.

Rekrutteringen af de gymnasiale uddannelsesinstitutioner er foregået, ved at eVidenCenter og Tænketanken DEA har kontaktet ledelsen på institutionerne med henblik på deltagelse i undersøgelsen. Når institutionerne har tilmeldt sig, har ledelsen stået for udvælgelsen af de enkelte deltagende klasser. Hver af de 34 deltagende institutioner har således stillet 2.- og/eller 3.-årselever til rådighed, som har gennemført eksperimenterne som en del af undervisningen i starten af marts 2022. For HF-eleverne er det elever på andet år, som har deltaget. Besvarelsen blev gennemført i undervisningen, hvor en lærer understøttede eleverne ifm. besvarelsen ud fra en hjælpeinstruks udarbejdet af DEA. Rekrutteringstilgangen betyder, at det ikke er muligt at få et fuldstændigt overblik over svarprocenten. Dog skulle tilgangen gerne understøtte en høj svarprocent blandt de udvalgte klasser, i og med at besvarelsen har fundet sted i undervisningen med mulighed for at få hjælp ifm. uklarheder.

Der er desuden forud for gennemførelsen foretaget fem pilotinterviews med elever fra gymnasiale uddannelser, hvor spørgeskemaet er blevet testet. Det har givet anledning til mindre justeringer for at sikre større forståelse for spørgsmål og svarkategorier. Det endelige spørgeskema tog i gennemsnit 12 minutter at udfylde og kunne tilgås online via et link.

Eleverne fordeler sig på flere gymnasietyper. Knap 70 pct. af eleverne går på STX. Til sammenligning er der knap 60 pct. af alle elever på de gymnasiale uddannelser, som udgøres af STX-elever. Omvendt er der færre HTX-elever med i undersøgelsen, sammenlignet med hvor stor en andel de udgør blandt alle gymnasiale elever i befolkningen.

Figur 1 A // Fordeling af elever i stikprøven og i befolkningen

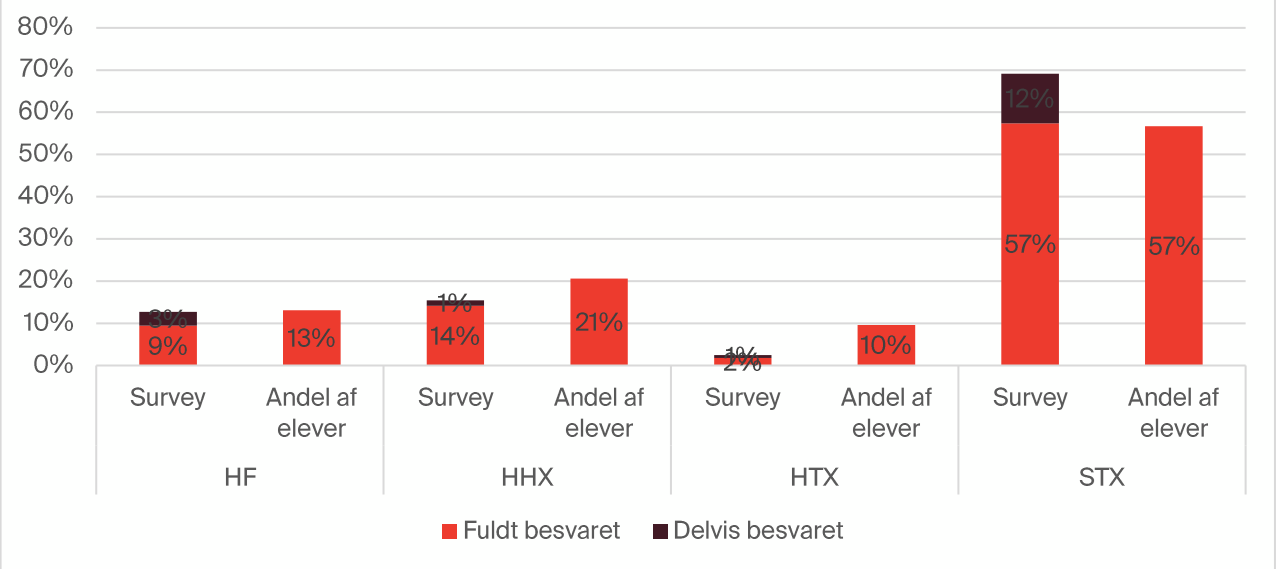

Kilde: egne beregninger på baggrund af data fra 3.400 elever. Data er indsamlet i samarbejde med Epinion og eVidenCenter

Anm.: "Andel af elever" er andelen af elever, som ifølge Danmarks Statistik er indskrevet på en af de gymnasiale uddannelser per 1. oktober 2021.

62 pct. af eleverne i undersøgelsen er kvinder, mens der ifølge Danmarks Statistik er knap 55 pct. kvinder blandt eleverne i 2021 på de gymnasiale uddannelser.

64 pct. af respondenterne angiver, at de har mindst én forælder med en videregående uddannelsesbaggrund, mens 59 pct. af alle elever fra de gymnasiale uddannelser har mindst én forælder med en videregående uddannelsesbaggrund[9].

Regressioner

I afsnittet om informationseksperimentet er der i tabel 2 taget højde for en række baggrundskarakteristika i en lineær sandsynlighedsmodel. $\sum_{u=3}^{6}(Valg\ af\ uddannelse_{i,efter} - Valg\ af\ uddannelse_{i,før})$ er summen af alle ændringer i sandsynlighederne for at vælge de valgte uddannelsesretninger, u, for eksperimentet for løn, inkl. sandsynligheden for ikke at ville starte på en videregående uddannelse:

$$\sum_{u=3}^{6}(Valg\ af\ uddannelse_{i,efter} - Valg\ af\ uddannelse_{i,før}) = \beta_0 + \beta_1(\sum_{u=3}^{6}(Forventede\ løn_{i,efter} - Forventning\ til\ \ løn_{i,før}) + \beta_2 Antal\ valgte\ uddannelsesretninger_i + X'_i\beta_3 + \varepsilon_{ijt}$$

Hvor $\sum_{u=3}^{6}(Forventede\ løn_{i,efter} - Forventning\ til\ \ løn_{i,før})$ er summen af forskellen mellem, hvad eleven tror, at man i gennemsnit tjener som 35-årig med den pågældende uddannelse inden for de valgte uddannelsesretninger, og hvad man rent faktisk tjener. β_1 måler dermed, hvor meget eleverne ændrer deres uddannelsesvalg ved en marginal ændring i informationen om den forestillede løn som 35-årig. X'_i er

[9] Statistikbanken.dk.

kontrolvariable, der knytter sig til eleven (fx køn, alder, forældres uddannelse, årgang, gymnasietype, bopæl, karaktergennemsnit fra den gymnasiale uddannelser og uddannelsesretning).

Udover for løn foretages regressionen for obligatorisk praktik under uddannelsen, andelen, der synes, der er et godt socialt miljø på studiet, andelen af kvinder på uddannelsen, karaktererne for optagne studerende og antallet af ugentlige undervisningstimer.

Figurer og tabeller

Figur 2 A // Andelen, der har overvejet at påbegynde en erhvervsuddannelse, men som ikke har besluttet sig

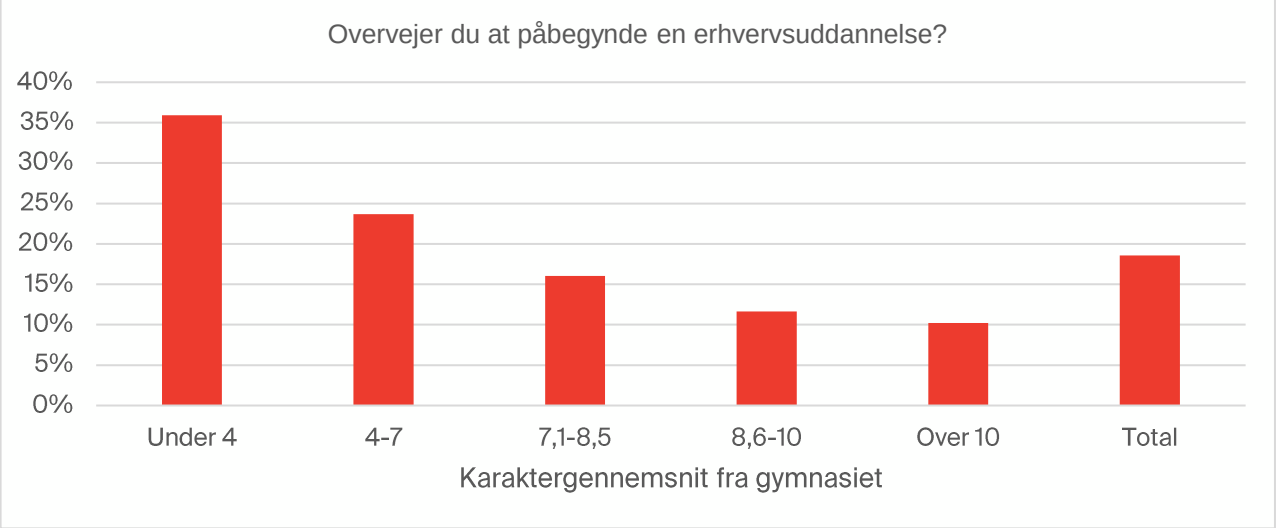

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra 3.400 elever. Data er indsamlet i samarbejde med Epinion og eVidenCenter

Figur 3A // Andelen, der har mere end 40 pct. sandsynlighed for at læse en af de tre uddannelsestyper

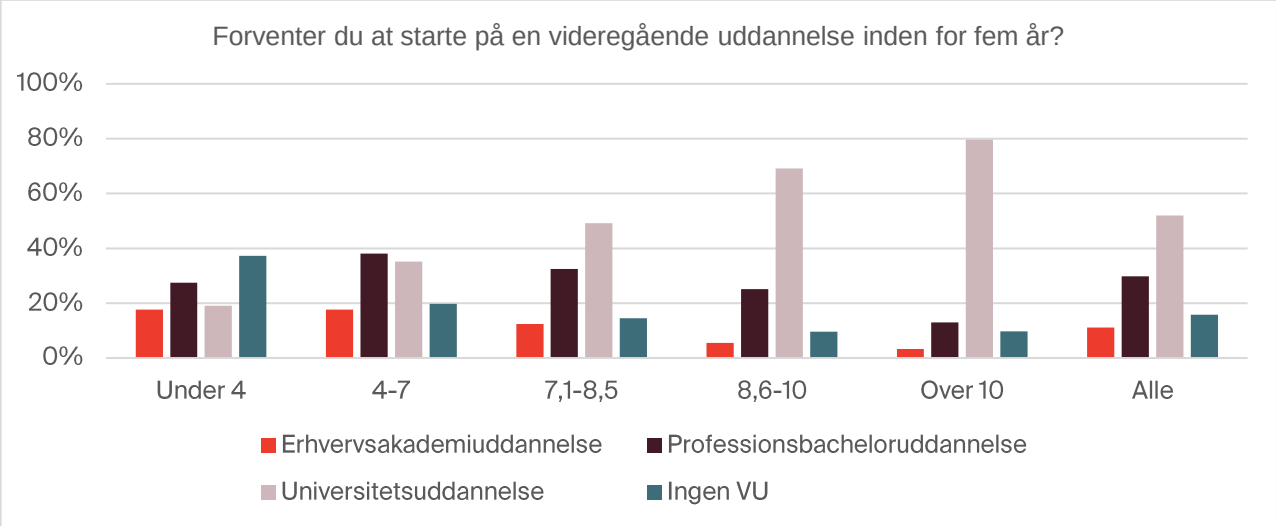

Kilde: egne beregninger på baggrund af data fra 3.400 elever. Data er indsamlet i samarbejde med Epinion og eVidenCenter

Anm.: Før 2014 er det ikke muligt at tilknytte mere end én ejer per ny virksomhed.

Interaktion med karaktergennemsnit

Figur 5 A // Sammenhæng mellem ændring i uddannelsesvalg og forskel i faktisk og forestillet socialt miljø fordelt på elevernes karaktergennemsnit fra gymnasiet

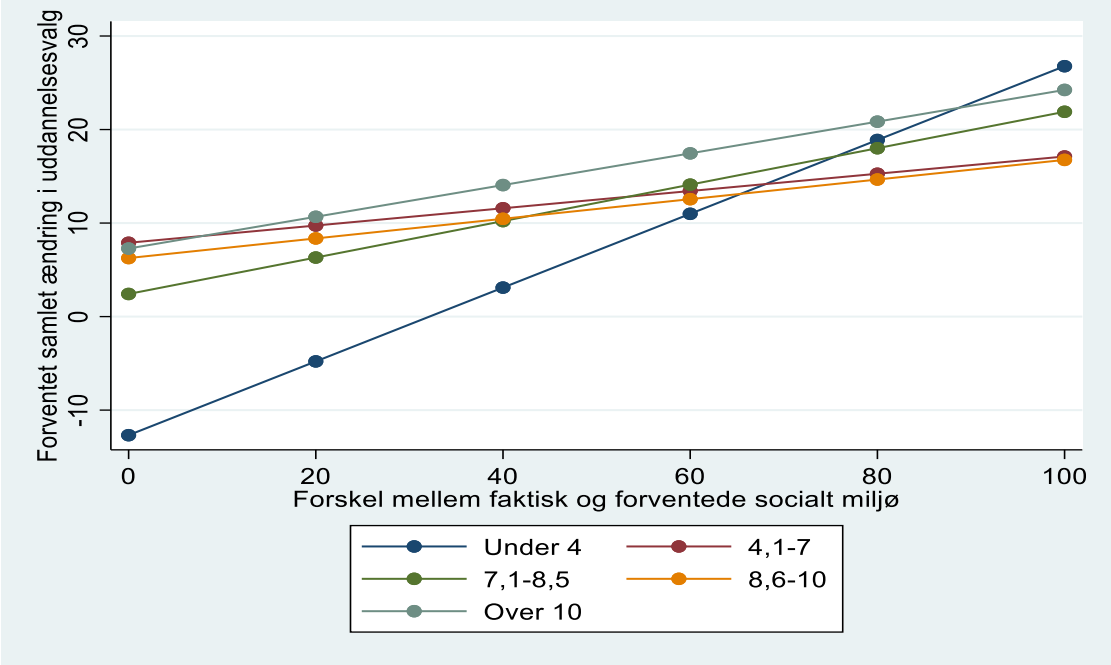

Kilde: egne beregninger på baggrund af data fra 450 elever, som har deltaget i informationseksperimentet om socialt miljø. Data er indsamlet i samarbejde med Epinion og eVidenCenter

Anm.: Lavet med en regression, der indeholder en interaktion mellem karaktergennemsnit fra gymnasiet og forskellen mellem forestillet og faktisk niveau af andelen, der mener, at der er et godt socialt miljø på uddannelsen.

Conjointfigurer, som er opdelt på underkategorier

Figur 6 A // Conjoint fordelt på elevernes rapporterede karaktergennemsnit

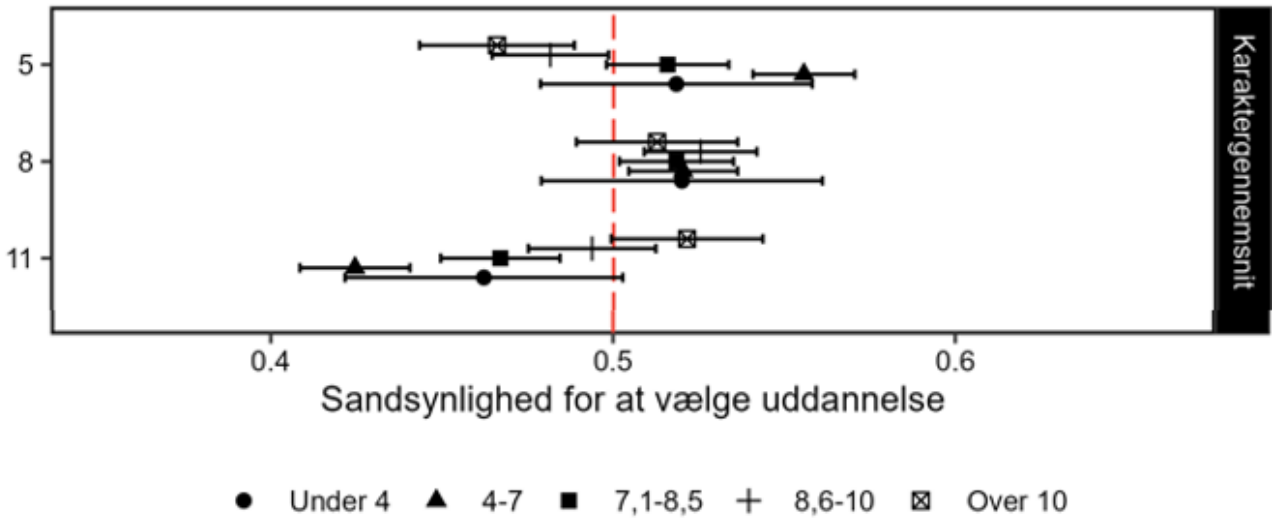

Kilde: udarbejdet af Epinion for DEA

Anm.: Eleverne er mere/mindre tilbøjelige til at vælge uddannelser, når værdien for en faktor er hhv. større/mindre end 0,5 (visualiseret ved den stiplede røde linje). Længden på punkterne angiver en usikkerhed på et 5-pct.-signifikansniveau. Den stiplede linje angiver der, hvor eleverne er indifferente mht. to uddannelser.

Figur 7 A // Conjoint fordelt på, hvornår eleverne forventer at starte på en videregående uddannelse

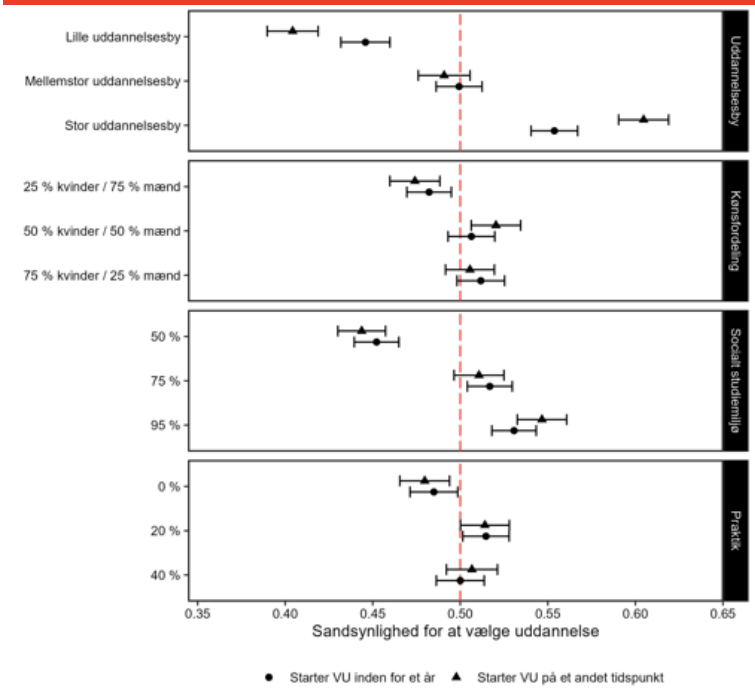

Kilde: udarbejdet af Epinion for DEA

Anm.: Eleverne er mere/mindre tilbøjelige til at vælge uddannelser, når værdien for en faktor er hhv. større/mindre end 0,5 (visualiseret ved den stiplede røde linje). Længden på punkterne angiver en usikkerhed på et 5-pct.-signifikansniveau. Den stiplede linje angiver der, hvor eleverne er indifferente mht. to uddannelser.

Figur 8 A // Conjoint fordelt på HF, HHX og STX

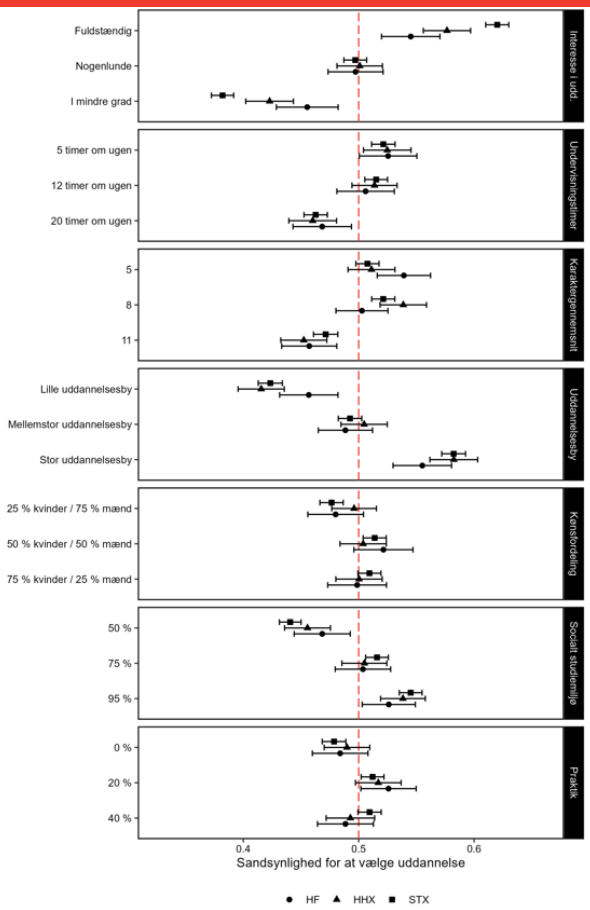

Kilde: udarbejdet af Epinion for DEA

Anm.: Eleverne er mere/mindre tilbøjelige til at vælge uddannelser, når værdien for en faktor er hhv. større/mindre end 0,5 (visualiseret ved den stiplede røde linje). Længden på punkterne angiver en usikkerhed på et 5-pct.-signifikansniveau. Den stiplede linje angiver der, hvor eleverne er indifferente mht. to uddannelser.

Figur 9 A // Conjoint fordelt på den gymnasielle uddannelses beliggenhed

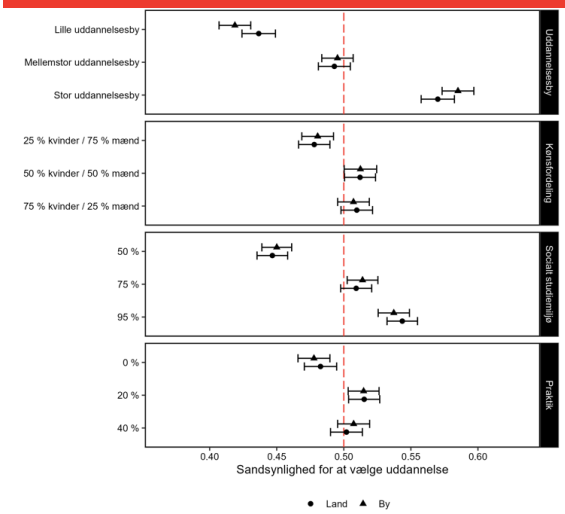

Kilde: udarbejdet af Epinion for DEA

Anm.: Eleverne er mere/mindre tilbøjelige til at vælge uddannelser, når værdien for en faktor er hhv. større/mindre end 0,5 (visualiseret ved den stiplede røde linje). Længden på punkterne angiver en usikkerhed på et 5-pct.-signifikansniveau. Den stiplede linje angiver der, hvor eleverne er indifferente mht. to uddannelser.

Figur 10 A // Conjoint fordelt på køn

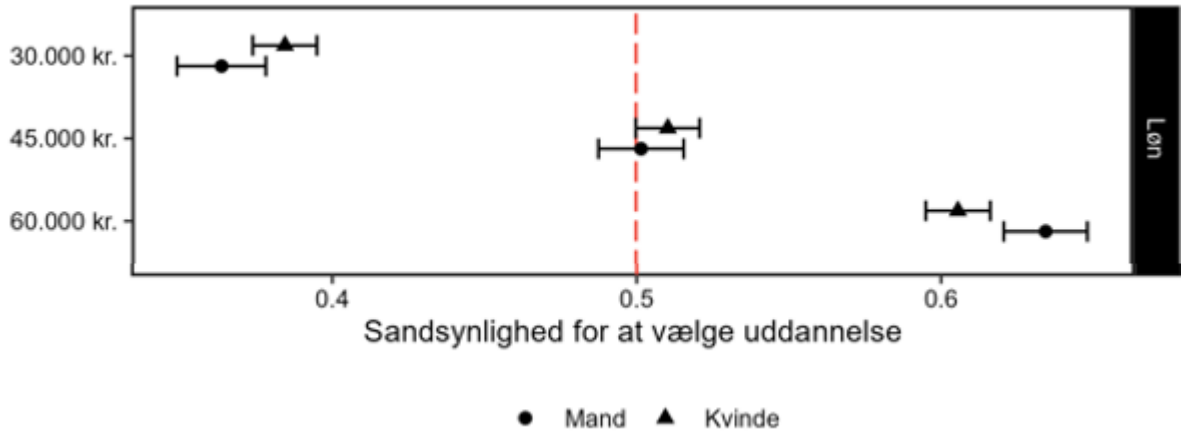

Kilde: udarbejdet af Epinion for DEA

Anm.: Eleverne er mere/mindre tilbøjelige til at vælge uddannelser, når værdien for en faktor er hhv. større/mindre end 0,5 (visualiseret ved den stiplede røde linje). Længden på punkterne angiver en usikkerhed på et 5-pct.-signifikansniveau. Den stiplede linje angiver der, hvor eleverne er indifferente mht. to uddannelser.

Figur 11 A // Conjoint fordelt på, om eleverne har mere end 40 pct. sandsynlighed for at vælge en given uddannelsestype

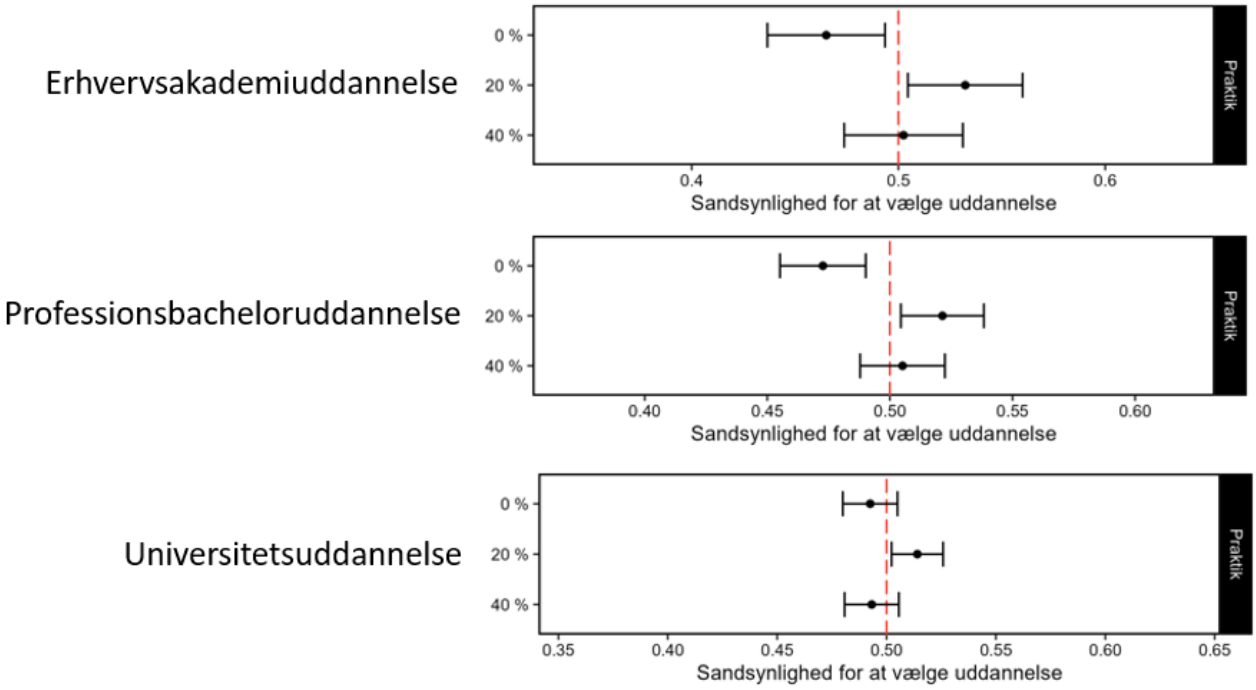

Kilde: udarbejdet af Epinion for DEA

Anm.: Eleverne er mere/mindre tilbøjelige til at vælge uddannelser, når værdien for en faktor er hhv. større/mindre end 0,5 (visualiseret ved den stiplede røde linje). Længden på punkterne angiver en usikkerhed på et 5-pct.-signifikansniveau. Den stiplede linje angiver der, hvor eleverne er indifferente mht. to uddannelser.

Tænketanken DEA
Fiolstræde 44
1171 København K
www.dea.nu